

III

(Muut säädökset)

EUROOPAN TALOUSALUE

EFTA:n VALVONTAVIRANOMAISEN PÄÄTÖS

N:o 12/12/KOL,

annettu 25 päivänä tammikuuta 2012,

valtiontukea koskevien menettelysääntöjen ja aineellisten sääntöjen muuttamisesta 84. kerran lisäämällä uudet luvut valtiontukisääntöjen soveltamisesta yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvistä palveluista myönnettäviin korvauksiin ja julkisesta palvelusta maksettavana korvauksena myönnettävää valtiontukea koskevista puitteista

EFTA:n VALVONTAVIRANOMAINEN, jäljempänä 'valvontaviranomainen', joka

Katsoo seuraavaa:

Valvontaviranomaisen ja tuomioistuimen perustamisesta tehdyn EFTA-valtioiden sopimuksen (valvonta- ja tuomioistuin sopimus) 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaan valvontaviranomainen antaa ilmoituksia ja suuntaviivoja asioista, joita sopimus Euroopan talousalueesta (ETA-sopimus) koskee, jos ETA-sopimuksessa tai valvonta- ja tuomioistuin sopimuksessa nimenomaisesti näin määrätään tai jos EFTA:n valvontaviranomainen pitää sitä tarpeellisena.

Euroopan komissio hyväksyi 20 päivänä joulukuuta 2011 komission tiedonannon Euroopan unionin valtiontukisääntöjen soveltamisesta yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen tuottamisesta myönnettävään korvaukseen (EUVL C 8, 11.1.2012, s. 4) ja komission tiedonannon julkisesta palvelusta maksettavana korvauksena myönnettävää valtiontukea koskevista Euroopan unionin puitteista (2011) (EUVL C 8, 11.1.2012, s. 15).

Kyseiset tiedonannot ovat merkityksellisiä myös Euroopan talousalueen kannalta.

ETA-sopimuksen 1 artiklassa määritellyn yhdenmukaisuuden tavoitteen mukaisesti ETA:n valtiontukisääntöjen yhtenäinen soveltaminen on varmistettava koko Euroopan talousalueella.

ETA-sopimuksen liitteen XV sivulla 11 olevan luvun "YLEISTÄ" II kohdan mukaan valvontaviranomaisen on komissiota kuultuaan annettava säädökset, jotka vastaavat komission antamia säädöksiä.

Valvontaviranomainen on kuullut Euroopan komissiota ja EFTA-valtioita asiasta 10 päivänä tammikuuta 2012 päivätyillä kirjeillä,

ON HYVÄKSYNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

Valtiontuen suuntaviivoja muutetaan lisäämällä niihin uusi luku, joka koskee valtiontukisääntöjen soveltamista yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen tuottamisesta myönnettävään korvaukseen.

Uusi luku on tämän päätöksen liitteessä I.

2 artikla

Valtiontuen suuntaviivoja muutetaan lisäämällä niihin uusi luku julkisesta palvelusta maksettavana korvauksena myönnettävää valtiontukea koskevista puitteista.

Uusi luku on tämän päätöksen liitteessä II.

3 artikla

Ainoastaan tämän päätöksen englanninkielinen teksti on todistusvoimainen.

Tehty Brysselissä 25 päivänä tammikuuta 2012.

EFTA:n valvontaviranomaisen puolesta

Oda Helen SLETNES
Puheenjohtaja

Sabine MONAUNI-TÖMÖRDY
Kollegion jäsen

LIITE I

VI OSA: JULKISEN PALVELUN KORVAUSTA, VALTION OMISTUSOSUUKSIA YRITYKSISSÄ JA JULKISILLE YRITYKSILLE MYÖNNETTÄVÄÄ TUKEA KOSKEVAT SÄÄNNÖT

Valtiontukisääntöjen soveltaminen yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen tuottamisesta myönnettävään korvaukseen ⁽¹⁾

1 Tarkoitus ja soveltamisala

- Yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvillä palveluilla on keskeinen asema sosiaalisen ja alueellisen koheesion edistämisessä. ETA-sopimuksen sopimuspuolten on toimivaltansa rajoissa huolehdittava siitä, että kyseiset palvelut toimivat sellaisten periaatteiden ja edellytysten pohjalta, että ne pystyvät täyttämään tehtävänsä.
- Julkiset tai yksityiset yritykset voivat tuottaa tiettyjä yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja ⁽²⁾ ilman tukea EFTA-valtioiden viranomaisilta. Joidenkin palvelujen tuottaminen on mahdollista ainoastaan, jos asianomainen viranomainen tarjoaa palvelun tuottajalle taloudellisen korvauksen. Kun erityisiä ETA:n sääntöjä ei ole olemassa, EFTA-valtiot voivat yleensä päättää vapaasti, kuinka ne järjestävät ja rahoittavat yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvät palvelunsa.
- Tämän luvun tarkoituksena on selvittää tärkeimpiä käsitteitä, joihin valtiontukisääntöjen soveltaminen julkisista palveluista maksettaviin korvauksiin perustuu ⁽³⁾. Sen vuoksi siinä keskitytään niihin valtiontukea koskeviin vaatimuksiin, jotka ovat merkityksellisimpiä julkisista palveluista maksettavien korvausten kannalta.
- Euroopan komissio antoi 20 päivänä joulukuuta 2011 komission päätöksen 2012/21/EU Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 106 artiklan 2 kohdan määräysten soveltamisesta tietyille yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja tuottaville yrityksille korvauksena julkisista palveluista myönnettävään valtiontukeen ⁽⁴⁾, jäljempänä 'päätös 2012/21/EU', jonka mukaan tietyt tyyppiset yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvistä palveluista myönnetty, valtiontueksi luokitellut korvaukset ovat Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen, jäljempänä 'SEUT-sopimus', 106 artiklan 2 kohdan mukaisesti sisämarkkinoille soveltuvia ja jossa tällaiset tuet vapautetaan SEUT-sopimuksen 108 artiklan 3 kohdan mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta. Päätös 2012/21/EU on tarkoitus sisällyttää ETA-sopimukseen mahdollisimman nopeasti. EFTAn valvontaviranomainen, jäljempänä 'valvontaviranomainen', on tämän luvun kanssa samanaikaisesti hyväksynyt julkisesta palvelusta maksettavana korvauksena myönnettävää valtiontukea koskevat puitteet, jäljempänä 'puitteet', joissa määritellään edellytykset, joiden täyttyessä päätöksen 2012/21/EU soveltamisalan ulkopuolelle jäävä valtiontuki yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyville palveluille voidaan julistaa sisämarkkinoille soveltuvaksi ETA-sopimuksen 59 artiklan 2 kohdan nojalla. Komissio aikoo myös antaa yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyville palveluille myönnettyä vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen ⁽⁵⁾, jonka mukaan tietyt korvaustoimenpiteet eivät ole SEUT-sopimuksen 107 artiklassa tarkoitettua valtiontukea. Kun asetus on hyväksytty, se sisällytetään ETA-sopimukseen.
- Tämä luku ei rajoita ETA:n lainsäädännön muiden säännösten eikä varsinkaan julkisia hankintoja koskevien säännösten tai ETA-sopimuksesta ja sopimukseen sisällytetystä alakohtaisesta lainsäädännöstä johtuvien vaatimusten soveltamista. Kun viranomainen päättää antaa palvelun tuottamisen kolmannen osapuolen tehtäväksi, sen on noudatettava ETA-sopimuksen liitteeseen XVI sisältyvää julkisia hankintoja koskevaa ETA:n oikeutta. Silloinkin kun EU:n julkisia hankintoja koskevia direktiivejä ei voida soveltaa ollenkaan tai voidaan soveltaa vain osittain (esimerkiksi palveluja koskeviin käyttöoikeussopimuksiin ja direktiivin 2004/18/EY ⁽⁶⁾ liitteessä II B luetteluihin palveluja koskeviin hankintasopimuksiin, jotka kattavat muun muassa eri tyyppiset sosiaalipalvelut), hankintasopimusta tehtäessä on noudatettava avoimuutta, tasavertaista kohtelua, suhteellisuutta ja vastavuoroista tunnustamista koskevia ETA-sopimuksen vaatimuksia ⁽⁷⁾.

⁽¹⁾ Luku vastaa komission tiedonantoa Euroopan unionin valtiontukisääntöjen soveltamisesta yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen tuottamisesta myönnettävään korvaukseen, EUVL C 8, 11.1.2012, s. 4.

⁽²⁾ ETA-sopimuksen 125 artiklan mukaan sopimuksella ei puututa sopimuspuolten omistusoikeusjärjestelmiin. Näin ollen kilpailusäännöissä ei tehdä eroa yritysten välillä sen perusteella, ovatko ne julkisessa vai yksityisessä omistuksessa.

⁽³⁾ Euroopan komissio on antanut lisäohjeita asiakirjassa *Opas valtiontukea, julkisia hankintoja ja sisämarkkinoita koskevien Euroopan unionin sääntöjen soveltamiseksi yleishyödyllisiin taloudellisiin palveluihin, erityisesti yleishyödyllisiin sosiaalipalveluihin*, SEC(2010) 1545 lopullinen, 7.12.2010.

⁽⁴⁾ EUVL L 7, 11.1.2012, s. 3.

⁽⁵⁾ Luonnos julkaistu EUVL C 8, 11.1.2012, s. 23.

⁽⁶⁾ Sisällytetty ETA-sopimuksen liitteessä XVI olevaan 2 kohtaan.

⁽⁷⁾ Asia C-324/98, *Tel Austria Verlags GmbH ja Telefonadress GmbH v. Telekom Austria AG*, Kok. 2000, s. I-10745, 60 kohta, ja komission selittävä tiedonanto yhteisön lainsäädännöstä siltä osin kuin se koskee sopimuksia, jotka eivät kuulu tai kuuluvat vain osittain julkisia hankintoja koskevien direktiivien soveltamisalaan (EUVL C 179, 1.8.2006, s. 2).

6. Tässä luvussa, päätöksessä 2012/21/EU ja puitteissa käsiteltyjen kysymysten lisäksi valvontaviranomainen vastaa yksittäisiin kysymyksiin, jotka koskevat valtiontukisääntöjen soveltamista yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviin palveluihin ⁽¹⁾.
7. Tämä luku ei rajoita Euroopan unionin tuomioistuimen eikä EFTA:n tuomioistuimen asiaa koskevan oikeuskäytännön soveltamista.

2 Valtiontuen käsitteeseen liittyvät yleiset määräykset

2.1 Yrityksen ja taloudellisen toiminnan käsitteet

8. ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdan perusteella valtiontukisääntöjä sovelletaan yleisesti ainoastaan silloin, kun tuensaaja on yritys. Sen vuoksi valtiontukisääntöjen soveltamisen kannalta on erittäin tärkeää, voidaanko yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun tuottaja katsoa yritykseksi.

2.1.1 Yleiset periaatteet

9. Euroopan unionin tuomioistuin on johdonmukaisesti määritellyt yritykset yksiköiksi, jotka harjoittavat taloudellista toimintaa, riippumatta kyseisten yksiköiden oikeudellisesta muodosta ja rahoitustavasta ⁽²⁾. Tietyin yksikön luokittelu yritykseksi riippuu näin ollen täysin sen toimintojen luonteesta. Tällä yleisperiaatteella on kolme merkittävää vaikutusta:

Ensinnäkin yksiköllä kansallisen lainsäädännön mukaan oleva asema ei ole ratkaiseva. Esimerkiksi yksikköä, joka kansallisen lainsäädännön mukaan luokitellaan yhdistykseksi tai urheiluseuraksi, on mahdollisesti tästä huolimatta pidettävä ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna yrityksenä. Tältä osin merkitystä on ainoastaan sillä, harjoittaako yksikkö taloudellista toimintaa.

Toiseksi valtiontukisääntöjen soveltaminen ei sinällään riipu siitä, onko yksikön tavoitteena tuottaa voittoa. Euroopan unionin tuomioistuimen ja yleisen tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella myös voittoa tavoittelemattomat yksiköt voivat tarjota markkinoilla tavaroita ja palveluja ⁽³⁾. Kun näin ei ole, voittoa tavoittelemattomat yksiköt ovat luonnollisesti kokonaan valtiontukien valvonnan ulkopuolella.

Kolmanneksi yksikön luokittelu yritykseksi liittyy aina tiettyyn toimintaan. Yksikkö, joka harjoittaa sekä taloudellista että ei-taloudellista toimintaa, katsotaan yritykseksi ainoastaan taloudellisen toimintansa osalta.

10. Kahden erillisen oikeushenkilön voidaan katsoa muodostavan yhden taloudellisen yksikön valtiontukisääntöjä sovellettaessa. Kyseinen taloudellinen yksikkö muodostaa tällöin tarkasteltavan yrityksen. Tältä osin Euroopan unionin tuomioistuimet tarkastelevat, onko olemassa määräysvaltaan oikeuttavia omistusosuuksia tai toiminnallisia, taloudellisia tai hallinnollisia yhteyksiä ⁽⁴⁾. Toisaalta yksikköä, joka ei itse tarjoa tavaroita tai palveluja markkinoilla, ei voida pitää yrityksenä pelkästään sillä perusteella, että se omistaa osuuksia, vaikka ne oikeuttaisivat määräysvaltaankin, jos omistaminen johtaa ainoastaan osakkeen- tai osuudenomistajan ominaisuuteen liittyvien oikeuksien käyttämiseen ja mahdollisesti osinkojen saamiseen, jossa on kyse vain omaisuuden omistajan saamasta tuotosta ⁽⁵⁾.
11. Taloudellisen ja ei-taloudellisen toiminnan välisen eron selventämiseksi oikeuskäytännössä on johdonmukaisesti katsottu, että taloudellista toimintaa on kaikki toiminta, jossa tavaroita tai palveluja tarjotaan markkinoilla ⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ Kysymyksiä voi esittää komissiolle myös yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja koskevan interaktiivisen tietopalvelun kautta, joka on osoitteessa http://ec.europa.eu/services_general_interest/registration/form_en.html

⁽²⁾ Yhdistetyt asiat C-180/98–C-184/98, Pavlov ym., Kok. 2000, s. I-6451.

⁽³⁾ Yhdistetyt asiat 209/78–215/78 ja 218/78, Van Landewyck, Kok. 1980, s. 3125, 21 kohta; asia C-244/94, FFSA ym., Kok. 1995, s. I-4013; asia C-49/07, MOTOE, Kok. 2008, s. I-4863, 27 ja 28 kohta.

⁽⁴⁾ Asia C-480/09 P, AceaElectrabel Produzione SpA v. komissio, Kok. 2010, 47–55 kohta; asia C-222/04, Ministero dell'Economia e delle Finanze v. Cassa di Risparmio di Firenze SPA ym., Kok. 2006, s. I-289, 112 kohta.

⁽⁵⁾ Asia C-222/04, Ministero dell'Economia e delle Finanze v. Cassa di Risparmio di Firenze SPA ym., Kok. 2006, s. I-289, 107–118 ja 125 kohta.

⁽⁶⁾ Asia 118/85, komissio v. Italia, Kok. 1987, s. 2599, 7 kohta; asia C-35/96, komissio v. Italia, Kok. 1998, s. I-3851, 36 kohta; yhdistetyt asiat C-180/98–C-184/98, Pavlov ym., 75 kohta.

12. Se, onko tietyille palveluille markkinat, voi riippua siitä, kuinka kyseiset palvelut on järjestetty asianomaisessa EFTA-valtiossa ⁽¹⁾. Valtiontukisääntöjä sovelletaan ainoastaan silloin, kun tiettyä toimintaa harjoitetaan markkinaympäristössä. Sen vuoksi joidenkin palvelujen taloudellinen luonne voi vaihdella EFTA-valtiosta toiseen. Lisäksi poliittisten valintojen tai taloudellisen kehityksen seurauksena tietyn palvelun luokittelu voi muuttua ajan mittaan. Mikä ei ole tänään markkinatoimintaa, voi muuttua sellaiseksi tulevaisuudessa, ja päinvastoin.
13. Viranomaisen päätös olla sallimatta sitä, että kolmannet osapuolet tuottavat tiettyä palvelua (esimerkiksi koska se haluaa tuottaa palvelun itse), ei merkitse, ettei kyse voisi olla taloudellisesta toiminnasta. Tällaisesta markkinoiden sulkemisesta huolimatta kyse voi olla taloudellisesta toiminnasta, kun toiset toiminnanharjoittajat olisivat halukkaita ja pystyisivät tuottamaan palvelun kyseessä olevilla markkinoilla. Yleisemmin ottaen se, että jokin palvelu tuotetaan itse ⁽²⁾, ei vaikuta toiminnan taloudelliseen luonteeseen ⁽³⁾.
14. Ei ole mahdollista laatia tyhjentävää luetteloa toiminnoista, jotka eivät lähtökohtaisesti koskaan olisi taloudellisia, koska taloudellisten ja ei-taloudellisten palvelujen välinen ero riippuu EFTA-valtioiden poliittisista ja taloudellisista erityispiirteistä. Tällainen luettelo ei antaisi aitoa oikeusvarmuutta, joten siitä ei olisi juurikaan hyötyä. Seuraavassa pyritään sen sijaan selvittämään tätä eroa useilla tärkeillä aloilla.
15. Koska ETA-sopimuksessa ei ole määritelty taloudellista toimintaa, oikeuskäytäntö näyttää tarjoavan erilaisia perusteita sisämarkkinasääntöjen ja kilpailulainsäädännön soveltamiselle ⁽⁴⁾.

2.1.2 Julkisen vallan käyttö

16. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan ETA-sopimuksen 61 artiklaa vastaavaa SEUT-sopimuksen 107 artiklaa ei sovelleta, kun valtio toimii julkisen vallan käyttäjänä ⁽⁵⁾ tai kun valtion viranomaiset toimivat viranomaisen ominaisuudessaan ⁽⁶⁾. Yksikön voidaan katsoa toimivan julkisen vallan käyttäjänä, kun kyseessä oleva toiminta kuuluu valtion keskeisiin tehtäviin tai liittyy näihin tehtäviin luonteeltaan, tavoitteeltaan sekä siihen sovellettavilta säännöiltään ⁽⁷⁾. Yleisesti ottaen toiminnot, jotka luontaisesti ovat osa viranomaisten erioikeuksia ja joiden suorittamisesta valtio vastaa, eivät ole taloudellisia toimintoja, ellei EFTA-valtio ole päättänyt ottaa käyttöön markkinamekanismeja. Esimerkkeinä voidaan mainita toiminnot, jotka liittyvät:

- a) armeijaan tai poliisiin;
- b) ilmailukenteen turvallisuuteen ja valvontaan ⁽⁸⁾;
- c) meriliikenteen valvontaan ja turvallisuuteen ⁽⁹⁾;

⁽¹⁾ Yhdistetyt asiat C-159/91 ja C-160/91, *Poucet ja Pistre*, Kok. 1993, s. I-637.

⁽²⁾ Ks. julkisasiamies Geelhoedin ratkaisuehdotus asiassa C-295/05, *Asociación Nacional de Empresas Forestales (Asemfo) v. Transformación Agraria SA (Tragsa) ja Administración del Estado*, Kok. 2007, s. I-2999, 110–116 kohta; Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1370/2007, annettu 23 päivänä lokakuuta 2007, rautateiden ja maanteiden julkisista henkilöliikennepalveluista sekä neuvoston asetusten (ETY) N:o 1191/69 ja (ETY) N:o 1107/70 kumoamisesta, EUVL L 315, 3.12.2007, s. 1, 5 artiklan 2 kohta ja 6 artiklan 1 kohta; Komission päätös 2011/501/EU, annettu 23 päivänä helmikuuta 2011, valtiontuesta C 58/06 (ex NN 98/05), jonka Saksa on myöntänyt Verkehrsverbund Rhein Ruhr -yhdistyksen kuuluville yrityksille Bahnen der Stadt Monheim (BSM) ja Rheinische Bahngesellschaft (RBM), EUVL L 210, 17.8.2011, s. 1, 208–209 kohta.

⁽³⁾ Se ei myöskään vaikuta siihen, voidaanko kyseinen palvelu luokitella yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyväksi palveluksi; ks. 3.2 jakso.

⁽⁴⁾ Asia C-519/04 P, *David Meca-Medina ja Igor Majcen v. komissio*, Kok. 2006, s. I-6991, 30–33 kohta; asia C-350/07, *Kattner Stahlbau*, Kok. 2009, s. I-1513, 66, 72, 74 ja 75 kohta; julkisasiamies Poirases Maduron 10. marraskuuta 2005 asiassa C-205/03 P, *FENIN*, antama ratkaisuehdotus, Kok. 2006, s. I-6295, 50 ja 51 kohta.

⁽⁵⁾ Asia C-118/85, *komissio v. Italia*, 7 ja 8 kohta.

⁽⁶⁾ Asia C-30/87, *Bodson v. Pompes funèbres des régions libérées*, Kok. 1988, s. I-2479, 18 kohta.

⁽⁷⁾ Ks. erityisesti asia C-364/92, *SAT v. Eurocontrol*, Kok. 1994, s. I-43, 30 kohta.

⁽⁸⁾ Asia C-364/92, *SAT v. Eurocontrol*, 27 kohta; asia C-113/07 P, *Selext Sistemi Integrati v. komissio*, Kok. 2009, s. I-2207, 71 kohta.

⁽⁹⁾ Komission päätös asiassa N 438/02 – Belgia – Tuki satamaviranomaisille, EYVL C 284, 21.11.2002.

- d) saastumisen estämisen valvontaan ⁽¹⁾; ja
- e) vankilarangaistusten organisointiin, rahoittamiseen ja täytäntöönpanoon ⁽²⁾.

2.1.3 Sosiaaliturva

17. Sosiaaliturva-alan järjestelmien luokittelu taloudelliseksi toiminnaksi riippuu niiden perustamistavasta ja rakenteesta. Euroopan unionin tuomioistuin ja yleinen tuomioistuin tekevät eron solidaarisuuden periaatteeseen perustuvien järjestelmien ja taloudellisten järjestelmien välillä.

18. Tuomioistuimet ovat käyttäneet useita kriteerejä määrittääkseen, onko sosiaaliturvajärjestelmä solidaarisuuteen perustuva, jolloin se ei ole taloudellista toimintaa. Tältä osin merkitystä voi olla useilla tekijöillä:

- a) onko järjestelmään liittyminen pakollista ⁽³⁾;
- b) onko järjestelmän tavoitteena yksinomaan sosiaalisen tehtävän täyttäminen ⁽⁴⁾;
- c) onko järjestelmä voittoa tavoittelematon ⁽⁵⁾;
- d) ovatko maksettavat etuudet riippumattomia vakuutusmaksujen määrästä ⁽⁶⁾;
- e) eikö etuuksien määrää ole välttämättä suhteutettu vakuutetun tuloihin ⁽⁷⁾; ja
- f) valvooko valtio järjestelmää ⁽⁸⁾.

19. Tällaiset solidaarisuuteen perustuvat järjestelmät on erotettava taloudellisista järjestelmistä ⁽⁹⁾. Solidaarisuuteen perustuvista järjestelmistä poiketen taloudellisille järjestelmille ovat usein tavanomaisia seuraavat piirteet:

- a) jäsenyyden vapaaehtoisuus ⁽¹⁰⁾;
- b) rahastointiperiaate (etuudet määräytyvät yksinomaan edunsaajien maksamien vakuutusmaksujen määrän sekä järjestelmän taloudellisten tulosten perusteella) ⁽¹¹⁾;
- c) voittoa tavoitteleva luonne ⁽¹²⁾; ja

⁽¹⁾ Asia C-343/95, *Calì & Figli*, Kok. 1997, s. I-1547, 22 kohta.

⁽²⁾ Komission päätös asiassa N 140/2006 – Liettua – Tuet rangaistuslaitoksissa toimiville valtionyrityksille, EUVL C 244, 11.10.2006.

⁽³⁾ Yhdistetyt asiat C-159/91 ja C-160/91, *Poucet ja Pistre*, Kok. 1993, s. I-637, 13 kohta.

⁽⁴⁾ Asia C-218/00, *Cisal ja INAIL*, Kok. 2002, s. I-691, 45 kohta.

⁽⁵⁾ Yhdistetyt asiat C-264/01, C-306/01, C-354/01 ja C-355/01, *AOK Bundesverband*, Kok. 2004, s. I-2493, 47–55 kohta.

⁽⁶⁾ Yhdistetyt asiat C-159/91 ja C-160/91, *Poucet ja Pistre*, 15–18 kohta.

⁽⁷⁾ Asia C-218/00, *Cisal ja INAIL*, 40 kohta.

⁽⁸⁾ Yhdistetyt asiat C-159/91 ja C-160/91, *Poucet ja Pistre*, 14 kohta; asia C-218/00, *Cisal v. INAIL*, 43–48 kohta; yhdistetyt asiat C-264/01, C-306/01, C-354/01 ja C-355/01, *AOK Bundesverband*, 51–55 kohta.

⁽⁹⁾ Ks. erityisesti asia C-244/94, *FFSA ym.*, 19 kohta.

⁽¹⁰⁾ Asia C-67/96, *Albany*, Kok. 1999, s. I-5751, 80–87 kohta.

⁽¹¹⁾ Asia C-244/94, *FFSA ym.*, 9 ja 17–20 kohta; asia C-67/96, *Albany*, 81–85 kohta; ks. myös yhdistetyt asiat C-115/97–C-117/97, *Brentjens*, Kok. 1999, s. I-6025, 81–85 kohta; asia C-219/97, *Drijvende Bokken*, Kok. 1999, s. I-6121, 71–75 kohta, ja yhdistetyt asiat C-180/98–C-184/98, *Pavlov ym.*, 114 ja 115 kohta.

⁽¹²⁾ Yhdistetyt asiat C-115/97–C-117/97, *Brentjens*.

d) perusjärjestelmän mukaisia etuuksia täydentävien etuuksien tarjoaminen ⁽¹⁾.

20. Joissakin järjestelmissä yhdistetään osatekijöitä molemmista ryhmistä. Tällöin järjestelmän luokittelu riippuu eri osatekijöiden ja niiden tärkeyden arvioinnista ⁽²⁾.

2.1.4 Terveystenhuolto

21. Terveystenhuoltojärjestelmissä on suuria eroja ETA:n jäsenvaltioiden välillä. Se, missä määrin terveystenhuoltopalvelujen tarjoajat kilpailevat keskenään markkinaympäristössä, riippuu pitkälti kansallisista ominaispiirteistä.
22. Joissakin kansallisissa järjestelmissä julkiset sairaalat ovat olennainen osa kansallista terveystenhuoltoa ja perustuvat lähes kokonaan solidaarisuuden periaatteeseen ⁽³⁾. Tällaiset sairaalat rahoitetaan suoraan sosiaaliturvamaksuilla ja muilla valtion varoilla, ja ne tarjoavat yleisesti kattavia palveluja ilmaiseksi järjestelmään kuuluville henkilöille ⁽⁴⁾. Euroopan unionin tuomioistuin ja yleinen tuomioistuin ovat vahvistaneet, että organisaatiot, joilla on tällainen rakenne, eivät toimi yrityksinä ⁽⁵⁾.
23. Kun kyseinen rakenne esiintyy, nekään toiminnot, jotka sinällään voisivat olla luonteeltaan taloudellisia, mutta jotka suoritetaan pelkästään toisen ei-taloudellisen palvelun tuottamiseksi, eivät ole luonteeltaan taloudellisia. Yksikkö, joka ostaa tavaroita – jopa suuressa mittakaavassa – ei-taloudellisen palvelun tarjoamiseksi, ei toimi yrityksenä pelkästään siitä syystä, että se on ostaja tietyillä markkinoilla ⁽⁶⁾.
24. Muissa kansallisissa järjestelmissä sairaalat ja muut terveystenhuoltopalvelujen tarjoajat tarjoavat palvelujaan potilaiden suoraan tai heidän vakuutusyhtiöidensä maksamaa korvausta vastaan ⁽⁷⁾. Tällöin sairaaloiden välillä on jonkin verran kilpailua terveystenhuoltopalvelujen tarjonnassa. Tällaisessa tapauksessa se, että terveystenhuoltopalvelun tarjoaja on julkinen sairaala, ei riitä perusteeksi luokitella toiminta ei-taloudelliseksi.
25. Euroopan unionin tuomioistuimet ovat myös selvittäneet, että itsenäisten lääkäreiden ja muiden yksityisten ammattiharjoittajien omalla riskillään korvausta vastaan tarjoamia terveystenhuoltopalveluja on pidettävä taloudellisena toimintana ⁽⁸⁾. Sama periaate koskee myös itsenäisiä apteekkeja.

2.1.5 Koulutus

26. Oikeuskäytännössä on vahvistettu, että julkista koulutusta, joka järjestetään valtion rahoittaman ja valvoman kansallisen koulutusjärjestelmän puitteissa, voidaan pitää ei-taloudellisena toimintana. Tältä osin Euroopan unionin tuomioistuin on todennut, että

”perustaessaan ja pysyttäessään tällaisen julkisen koulutusjärjestelmän, joka saa yleensä rahoituksensa julkisista varoista eikä oppilailta tai heidän vanhemmiltaan, valtio ei pyri harjoittamaan voittoa tuottavaa toimintaa, vaan se suorittaa yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja koulutuksellisia tehtäviään väestöään kohtaan” ⁽⁹⁾.

⁽¹⁾ Yhdistetyt asiat C-180/98–C-184/98, *Pavlov ym.*

⁽²⁾ Asia C-350/07, *Kattner Stahlbau*, Kok. 2009, s. I-1513.

⁽³⁾ Euroopan unionin tuomioistuinten oikeuskäytännön perusteella merkittävä esimerkki on Espanjan kansallinen terveystenhuoltojärjestelmä (ks. asia T-319/99, *FENIN*, Kok. 2003, s. II-357).

⁽⁴⁾ Järjestelmän kokonaisluonteesta riippuen maksut, jotka kattavat pienen osan palvelun todellisista kustannuksista, eivät välttämättä vaikuta siihen, että palvelu luokitellaan ei-taloudelliseksi.

⁽⁵⁾ Asia T-319/99 *FENIN*, Kok. 2003, s. II-357, 39 kohta.

⁽⁶⁾ Asia T-319/99, *FENIN*, 40 kohta.

⁽⁷⁾ Ks. esim. asia C-244/94, *FFSA*, asia C-67/96, *Albany*, yhdistetyt asiat C-115/97, C-116/97 ja C-117/97, *Brentjens*, ja asia C-219/97, *Drijvende Bokken*.

⁽⁸⁾ Ks. yhdistetyt asiat C-180/98–C-184/98, *Pavlov ym.*, 75 ja 77 kohta.

⁽⁹⁾ Ks. muun muassa asia C-318/05, *komissio v. Saksa*, Kok. 2007, s. I-6957, 68 kohta. Ks. myös 25.4.2001 tehty komission päätös asiassa N 118/00 Ammatillaisuusurheiluerojen julkiset tuet ja EFTAn valvontaviranomaisen päätös asiassa 68123 – Norja – Nasjonal digital læringsarena, 12.10.2011, s. 9.

27. Saman oikeuskäytännön mukaan julkisen koulutuksen ei-taloudelliseen luonteeseen ei periaatteessa vaikuta se, että oppilaat tai heidän vanhempansa toisinaan joutuvat maksamaan opetus- tai ilmoittautumismaksuja, joilla katetaan osa järjestelmän toimintakuluista. Koska tällaiset maksut kattavat usein vain murto-osan palvelun todellisista kustannuksista, niitä ei voida pitää korvauksena tarjotusta palvelusta. Tämän vuoksi ne eivät muuta pääasiassa julkisin varoin rahoitetun yleisen koulutuspalvelun ei-taloudellista luonnetta⁽¹⁾. Näitä periaatteita voidaan soveltaa julkisiin koulutuspalveluihin kuten ammattikoulutukseen⁽²⁾, yksityiskouluihin ja julkisiin kouluihin⁽³⁾, lastentarhoihin⁽⁴⁾, sivutoimiseen opetustoimintaan yliopistoissa⁽⁵⁾ sekä yliopisto-opetukseen⁽⁶⁾.
28. Tällainen koulutuspalvelujen julkinen tarjonta on erotettava palveluista, jotka rahoitetaan pääasiassa oppilaiden tai heidän vanhempiensa maksuilla tai kaupallisilla tuloilla. Esimerkiksi kaupalliset yritykset, jotka tarjoavat opiskelijoiden kokonaan rahoittamia ylemmän asteen koulutuspalveluja, kuuluvat selvästi jälkimmäiseen luokkaan. Joissakin järjestelmissä myös julkiset laitokset voivat tarjota koulutuspalveluja, joita on niiden luonteen, rahoitusrakenteen ja kilpailevien yksityisten laitosten olemassaolon vuoksi pidettävä taloudellisina palveluina.
29. Valvontaviranomainen on selvittänyt tutkimus- ja kehitystyötä ja innovaatiotoimintaa koskeissa valtiontuki-suuntaviivoissa⁽⁷⁾, että tietyt yliopistojen ja tutkimusorganisaatioiden toiminnot eivät kuulu valtiontukisääntöjen piiriin. Tämä koskee tutkimusorganisaatioiden ensisijaisia toimintoja, jotka ovat
- a) koulutus henkilöstöresurssien lisäämiseksi ja henkilöstön taitojen parantamiseksi
 - b) riippumattoman T & K-toiminnan harjoittaminen tiedon lisäämiseksi ja ymmärryksen parantamiseksi, yhteistyöhön perustuva T & K-toiminta mukaan luettuna; ja
 - c) tutkimustulosten levittäminen.
30. Lisäksi valvontaviranomainen on selvittänyt, että teknologiansiirtotoiminnot (lisensointi, spin-off-yritysten perustaminen tai muut keinot hyödyntää tutkimusorganisaation osaamista) eivät ole luonteeltaan taloudellista toimintaa, jos toiminnot ovat tutkimusorganisaatioiden sisäisiä⁽⁸⁾ ja kaikki tulot investoidaan edelleen kyseisten organisaatioiden ensisijaisiin toimintoihin⁽⁹⁾.

2.2 Valtion varat

31. Ainoastaan suoraan tai välillisesti valtion varoista myönnetty edut voivat olla ETA-sopimuksen 61 artiklassa tarkoitettua valtiontukea⁽¹⁰⁾. Yksityisistä varoista rahoitetut edut voivat vahvistaa tiettyjen yritysten asemaa, mutta ne eivät kuulu ETA-sopimuksen 61 artiklan soveltamisalaan.

⁽¹⁾ EFTAn tuomioistuimen tuomio asiassa E-5/07, 21.2.2008.

⁽²⁾ Asia 263/86, *Humbel*, Kok. 1988, s. I-5365.

⁽³⁾ Asia C-318/05, *komissio v. Saksa*, Kok. 2007, s. I-6957; asia C-76/05, *Schwartz*, Kok. 2007, s. 6849.

⁽⁴⁾ EFTAn tuomioistuimen tuomio asiassa E-5/07, 21.2.2008.

⁽⁵⁾ Asia C-281/06, *Jundt*, Kok. 2007, s. I-12231.

⁽⁶⁾ Asia C-109/92, *Wirth*, Kok. 1993, s. I-6447.

⁽⁷⁾ EUVL L 305, 19.11.2009, s. 1, ja ETA-täydennysosa N:o 60, 19.11.2009, s. 1.

⁽⁸⁾ Tutkimus- ja kehitystyöhön sekä innovaatiotoimintaan myönnettävää valtiontukea koskevia valtiontukisuuntaviivoja koskevan luvun alaviitteen 26 mukaan "sisäisellä" toiminnalla tarkoitetaan tilannetta, jossa tutkimusorganisaation tuottamaa osaamista hallinnoi jokin organisaation osasto tai tytäryhtiö tai jossa tutkimusorganisaatio hallinnoi osaamista yhdessä muiden tutkimusorganisaatioiden kanssa. Tiettyjen palvelujen ulkoistaminen kolmansille avointen tarjouskilpailujen pohjalta ei aseta kyseenalaiseksi toiminnan sisäistä luonnetta.

⁽⁹⁾ Ks. tutkimus- ja kehitystyöhön sekä innovaatiotoimintaan myönnettävää valtiontukea koskevia valtiontukisuuntaviivoja koskevan luvun 3.1.1 ja 3.1.2 kohta.

⁽¹⁰⁾ Yhdistetyt asiat C-52/97–C-54/97, *Viscido ym.*, Kok. 1998, s. I-2629, 13 kohta, ja asia C-53/00, *Ferring*, Kok. 2001, s. I-9067, 16 kohta. Ks. myös asia C-379/98, *PreussenElektra v. Schleswag*, Kok. 2001, s. I-2099.

32. Tällainen valtion varojen siirto voi olla monenmuotoista, esimerkiksi kyse voi olla suorista avustuksista, verohyvityksistä ja luontoiseduista. Erityisesti se, että valtio ei peri markkinahintoja tietyistä palveluista, on valtion varoista luopumista. Unionin tuomioistuin vahvisti asiassa C-482/99, *Ranska vastaan komissio* ⁽¹⁾, antamassaan tuomiossa, että julkisen yrityksen varat ovat ETA-sopimuksen 61 artiklaa vastaavassa SEUT-sopimuksen 107 artiklassa tarkoitettuja valtion varoja, koska viranomaiset pystyvät valvomaan niitä. Kun yritystä, jonka tehtäväksi on annettu yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun tuottaminen, rahoitetaan julkisen yrityksen varoista ja tämä rahoitus on peräisin valtiolta, rahoitus voi muodostaa valtiontuen.

33. Julkisen omaisuuden hallintaa tai käyttöä koskevien lupien taikka muiden erityis- tai yksinoikeuksien, joilla on taloudellinen arvo, myöntäminen ilman tarjouskilpailua voi merkitä luopumista valtion varoista ja antaa edun niiden saajille ⁽²⁾.

34. EFTA-valtiot voivat joissakin tapauksissa rahoittaa yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun tiettyjen yritysten tai käyttäjien maksamilla maksuilla, joista saatavat tulot siirretään kyseisen palvelun tuottamisesta vastaavalle yritykselle. Unionin tuomioistuin on tarkastellut tällaista rahoitusjärjestelyä erityisesti asiassa 173/73, *Italia vastaan komissio* ⁽³⁾, antamassaan tuomiossa, jossa se totesi seuraavaa:

”Koska kyseiset lainsäädännön mukaisesti hallinnoidut ja jaetut varat saadaan jäsenvaltion lainsäädännössä määrättyistä pakollisista maksuista, kuten käsiteltävänä olevasta asiasta käy ilmi, on ne katsottava [SEUT-sopimuksen 107] artiklassa tarkoitetuiksi valtion varoiksi, vaikka niitä hallinnoisivatkin julkisesta vallasta erilliset laitokset”.

35. Samoin yhdistetyissä asioissa C-78/90–C-83/90, *Compagnie Commerciale de l'Ouest* ⁽⁴⁾, antamassaan tuomiossa unionin tuomioistuin vahvisti, että veronluonteisilla maksuilla rahoitetut toimenpiteet ovat valtion varoista rahoitettuja toimenpiteitä.

36. Näin ollen yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen tuottamisesta maksettavat korvaukset, jotka rahoitetaan veronluonteisilla maksuilla tai valtion määräämillä ja lainsäädännön määräysten mukaisesti hallinnoiduilla ja jaetuilla pakollisilla maksuilla, ovat valtion varoista maksettuja korvauksia.

2.3 Vaikutus kauppaan

37. Jotta julkisesta palvelusta maksettava korvaus kuuluisi ETA-sopimuksen 61 artiklan soveltamisalaan, sen on vaikutettava tai uhattava vaikuttaa sopimuspuolten väliseen kauppaan. Tällainen vaikutus edellyttää tavallisesti sitä, että markkinat ovat avoimet kilpailulle. Sen vuoksi valtiontukisääntöjä sovelletaan, kun markkinat on avattu kilpailulle joko ETA-sopimuksella tai kansallisella lainsäädännöllä tai käytännössä taloudellisen kehityksen seurauksena. Tällaisissa tilanteissa EFTA-valtiot voivat edelleen päättää, kuinka ne määrittelevät, järjestävät ja rahoittavat yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun. Jos yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun tuottajalle myönnetään korvausta, se kuuluu valtiontukien valvonnan piiriin olipa kyse yksityisestä tai julkisesta toimijasta (myös silloin, kun palvelu tuotetaan itse). Myös silloin, kun markkinat on varattu yhdelle ainoalle yritykselle (mukaan lukien sisäiset palveluntuottajat), kyseiselle yritykselle maksettava korvaus kuuluu valtiontukien valvonnan piiriin. Kun taloudellinen toiminta on avattu kilpailulle, päätös hoitaa

⁽¹⁾ Asia C-482/99, *Ranska v. komissio*, Kok. 2002, s. I-4397.

⁽²⁾ Asia C-462/99, *Connect Austria Gesellschaft für Telekommunikation GmbH v. Telekom-Control-Kommission, ja Mobilkom Austria AG*, Kok. 2003, s. I-05197, 92 ja 93 kohta; asia T-475/04, *Bouygues ja Bouygues Télécom SA v. komissio*, Kok. 2007, s. II-02097, 101, 104, 105 ja 111 kohta.

⁽³⁾ Asia 173/73, *Italia v. komissio* (Kok. 1974, s. 709), 16 kohta. Ks. myös asia 78/79, *Steinike*, Kok. 1977, s. 595, 21 kohta ja asia C-206/06, *Essent Netwerk*, Kok. 2008, s. 5497, 47, 57 ja 96 kohta.

⁽⁴⁾ *Compagnie Commerciale de l'Ouest ym. v. Receveur Principal des Douanes de La Pallice Port*, Kok. 1992, s. I-1847, 35 kohta. Ks. myös yhdistetyt asiat C-34/01–C-38/01, *Enirisorse SpA v. Ministero delle Finanze*, Kok. 2003, s. I-14243, 26 kohta.

yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvä palvelu muilla tavoilla kuin julkisella hankintamenettelyllä, joka takaa julkisyhteisön kannalta vähäisimmät kustannukset, voi johtaa kilpailun vääristymiseen estämällä kilpailijoiden pääsyn markkinoille tai helpottamalla tuensaajan toiminnan laajentumista muille markkinoille. Myös tuotannon tekijämarkkinoilla voi syntyä vääristymiä. Vapauttamattomilla markkinoilla toimivalle yritykselle myönnetty tuki voi vaikuttaa kauppaan, jos tuensaajayritys toimii myös vapautetuilla markkinoilla ⁽¹⁾.

38. Lisäksi tukitoimenpiteet voivat vaikuttaa kauppaan, vaikka tuensaajayritys ei itse harjoittaisi rajat ylittävää toimintaa. Tällaisissa tapauksissa kotimaan tarjonta voi pysyä samana tai lisääntyä, minkä seurauksena sopimuspuolina oleviin muihin valtioihin sijoittautuneiden yritysten mahdollisuudet tarjota palvelujaan kyseisessä EFTA-valtiossa pienenevät ⁽²⁾.
39. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan ei ole olemassa tiettyä rajaa tai prosenttilukua, jonka alittavan toimenpiteen osalta voitaisiin katsoa, että sillä ei ole vaikutusta sopimuspuolten väliseen kauppaan ⁽³⁾. Suhteellisen pieni tukimäärä tai tuensaajayrityksen suhteellisen vaatimaton koko eivät suoralta kädeltä merkitse sitä, että sopimuspuolten väliseen kauppaan ei voi kohdistua vaikutusta.
40. Toisaalta komissio on useissa asioissa päättellyt, että toiminnot olivat luonteeltaan puhtaasti paikallisia eivätkä vaikuttaneet sopimuspuolten väliseen kauppaan. Tällaisia toimintoja ovat esimerkiksi seuraavat:
 - a) pääasiassa paikallisen väestön käyttöön tarkoitetut uimalat ⁽⁴⁾;
 - b) ainoastaan paikalliselle väestölle tarkoitetut paikalliset sairaalat ⁽⁵⁾;
 - c) paikalliset museot, jotka eivät todennäköisesti houkuttele kävijöitä ulkomailta ⁽⁶⁾; ja
 - d) paikalliset kulttuuritapahtumat, joiden yleisön odotetaan olevan ainoastaan paikallista ⁽⁷⁾.
41. Lopuksi on todettava, että valvontaviranomaisen ei tarvitse tutkia kaikkea EFTA-valtioiden myöntämää taloudellista tukea. Perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen 15 päivänä joulukuuta 2006 annetussa asetuksessa (EY) N:o 1998/2006 ⁽⁸⁾ säädetään, että tuki, jonka määrä yritystä kohden ei minkään kolmen vuoden aikana ole yli 200 000 euroa, ei kuulu ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan. Erityisiä vähämerkityksisen tuen raja-arvoja sovelletaan nykyään liikenteen alalla ⁽⁹⁾, ja komissio suunnittelee asetuksen antamista tällaisen raja-arvon soveltamisesta myös yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviin paikallispalveluihin. Asetus sisällytetään ETA-sopimukseen.

3. Edellytykset, joiden täytyessä julkisesta palvelusta maksettava korvaus ei ole valtiontukea

3.1 Unionin tuomioistuimen vahvistamat perusteet

42. Unionin tuomioistuin selvensi asiassa *Altmark* ⁽¹⁰⁾ antamassaan tuomiossa edellytyksiä, joiden täytyessä julkisesta palvelusta maksettava korvaus ei ole valtiontukea, koska se ei anna etua.

43. Tuomioistuin toteaa seuraavaa:

”Siltä osin kuin valtion toimenpidettä on pidettävä korvauksena, joka on vastike edunsaajayritysten suorittamista sellaisista palveluista, jotka johtuvat julkisen palvelun velvoitteiden täyttämisestä, siten, että kyseiset yritykset eivät todellisuudessa saa taloudellista etua ja että kyseinen toimenpide ei näin ollen aseta kyseisiä yrityksiä edullisempaan kilpailutilanteeseen suhteessa niiden kilpailijayrityksiin, tällaiseen toimenpiteeseen ei sovelleta [SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohtaa]. Jotta tällaista korvausta ei tiettyssä konkreettisessa tapauksessa luokiteltaisi valtiontueksi, tiettyjen edellytysten on kuitenkin täyttyttävä.

⁽¹⁾ Yhdistetyt asiat T-298/97, T-312/97, T-313/97, T-315/97, T-600/97–T-607/97, T-1/98, T-3/98–T-6/98 ja T-23/98, *Mauro Alzetta ym. v. komissio*, Kok. 2000, s. II- 2319, 143–147 kohta.

⁽²⁾ Ks. erityisesti asia C-280/00, *Altmark Trans GmbH ja Regierungspräsidium Magdeburg v. Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH*, Kok. 2003, s. I-7747.

⁽³⁾ Asia C-280/00, *Altmark Trans GmbH ja Regierungspräsidium Magdeburg v. Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH*, 81 kohta.

⁽⁴⁾ Komission päätös asiassa N 258/2000 – Saksa – Dorstenin uimala, EYVL C 172, 16.6.2001, s. 16.

⁽⁵⁾ Komission päätös asiassa N 543/2001 – Irlanti – Sairaalaainvestointien veronhuojennukset, EYVL C 154, 28.6.2002, s. 4.

⁽⁶⁾ Komission päätös asiassa N 630/2003 – Italia – Tuki Sardinian alueen paikallismuseoille, EUVL C 275, 8.12.2005, s. 3.

⁽⁷⁾ Komission päätös asiassa N 257/2007 – Espanja – Baskimaassa järjestettävälle teatteriesityksille myönnettävät avustukset, EUVL C 173, 26.7.2007, s. 2.

⁽⁸⁾ EUVL L 379, 28.12.2006, s. 5, sisällytetty ETA-sopimuksen liitteessä XV olevaan 1 ea kohtaan.

⁽⁹⁾ Ks. liikenteen osalta asetuksen (EY) N:o 1998/2006 2 artiklan 2 kohta.

⁽¹⁰⁾ Asia C-280/00, *Altmark Trans GmbH ja Regierungspräsidium Magdeburg v. Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH*.

... Ensinnäkin edunsaajayrityksen tehtäväksi on tosiasiaa annettava julkisen palvelun velvoitteiden täyttämisen ja nämä velvoitteet on määriteltävä selvästi. ...

... Toiseksi ne parametrit, joiden perusteella korvaus lasketaan, on etukäteen vahvistettava objektiivisesti ja läpinäkyvästi, jotta vältettäisiin sellaisen taloudellisen edun sisältyminen korvaukseen, joka olisi omiaan suosimaan edunsaajayritystä suhteessa sen kilpailijayrityksiin. ... [SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa] tarkoitetun valtiontuen käsitteen alaan kuuluu myös rahoituksellinen toimenpide, jolla jäsenvaltio korvaa yrityksen kärsimiä tappioita ilman, että tällaisen korvauksen parametrit on vahvistettu etukäteen, silloin kun jälkikäteen ilmenee, että tiettyjen palvelujen toteuttaminen julkisen palvelun velvoitteiden täytäntöönpanemiseksi ei ole ollut taloudellisesti kannattavaa.

... Kolmanneksi korvaus ei saa ylittää sitä, mikä on tarpeen, jotta voidaan kattaa kaikki ne kustannukset tai osa niistä kustannuksista, joita julkisen palvelun velvoitteiden täyttäminen aiheuttaa, kun otetaan huomioon kyseisestä toiminnasta saadut tulot ja kyseisten velvoitteiden täyttämisestä saatava kohtuullinen voitto ...

... Neljänneksi silloin, kun julkisen palvelun velvoitteiden täyttämisestä vastaavaa yritystä ei tietyssä konkreettisesti tapauksessa valita sellaisessa julkisissa hankintoja koskevassa menettelyssä, jossa on mahdollista valita se ehdokas, joka kykenee tuottamaan kyseiset palvelut julkisyhteisön kannalta vähäisimmin kustannuksin, tarvittavan korvauksen taso on määritettävä tarkastelemalla sellaisia kustannuksia, joita hyvin johdetulle ja asetettujen julkisen palvelun velvoitteiden täyttämisen kannalta riittävillä kuljetusvälineillä varustetulle keskivertoyritykselle aiheutuisi kyseisten velvoitteiden täyttämisestä, kun otetaan huomioon toiminnasta saadut tulot ja kyseisten velvoitteiden täyttämisestä saatava kohtuullinen voitto" ⁽¹⁾.

44. Jäljempänä 3.2–3.6 jaksossa käsitellään *Altmark*-oikeuskäytännössä vahvistettuja eri vaatimuksia eli ETA-sopimuksen 61 artiklassa tarkoitetun yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun käsitettä ⁽²⁾, toimeksianton tarvetta ⁽³⁾, velvollisuutta määrittellä korvauksen parametrit ⁽⁴⁾ sekä liiallisten korvausten välttämistä ⁽⁵⁾ ja palveluntarjoajan valitsemista koskevia periaatteita ⁽⁶⁾.

3.2 Yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun olemassaolo

45. Yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun käsite on kehittyvä käsite, jonka merkitys riippuu muun muassa kansalaisten tarpeista, teknologian ja markkinoiden kehityksestä sekä yhteiskunnallisista ja poliittisista mieltymyksistä kyseessä olevissa EFTA-valtioissa. Tuomioistuin on todennut, että yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvät palvelut ovat palveluja, joilla on muusta taloudellisesta toiminnasta poikkeavia erityispiirteitä ⁽⁷⁾.
46. Koska erityisiä yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun olemassaolon määrittämistä koskevia ETA:n sääntöjä ei ole olemassa, EFTA-valtioilla on paljon harkinnanvaraa niiden määrittellessä tietyn palvelun yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyväksi palveluksi ja myöntäessä korvausta palvelun tuottajalle. Valvontaviranomaisen toimivalta rajoittuu sen tarkistamiseen, onko EFTA-valtio tehnyt ilmeisen virheen määrittellessään palvelun yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyväksi palveluksi ⁽⁸⁾, ja korvaukseen mahdollisesti sisältyvän valtiontuen arviointiin. Jos on olemassa ETA:n erityissääntöjä, ne rajoittavat EFTA-valtioiden harkintavaltaa. Tästä huolimatta valvontaviranomaisella on velvollisuus arvioida, onko yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvät palvelut määritelty valtiontuen valvonnan kannalta oikein.

⁽¹⁾ Asia C-280/00, *Altmark Trans GmbH ja Regierungspräsidium Magdeburg v. Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH*, 87–93 kohta.

⁽²⁾ Ks. 3.2 jakso.

⁽³⁾ Ks. 3.3 jakso.

⁽⁴⁾ Ks. 3.4 jakso.

⁽⁵⁾ Ks. 3.5 jakso.

⁽⁶⁾ Ks. 3.6 jakso.

⁽⁷⁾ Asia C-179/90, *Merci convenzionali porto di Genova*, Kok. 1991, s. I-5889, 27 kohta; asia C-242/95, *GT-Link A/S*, Kok. 1997, s. I-4449, 53 kohta; ja asia C-266/96, *Corsica Ferries France SA*, Kok. 1998, s. I-3949, 45 kohta.

⁽⁸⁾ Asia T-289/03, *BUPA ym. v. komissio*, Kok. 2008, s. II-81, 166–169 ja 172 kohta; asia T-17/02, *Fred Olsen*, Kok. 2005, s. II-2031, 216 kohta.

47. Ensimmäinen Altmark-kriteeri koskee yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelutehtävän määrittelemistä. Tämä vaatimus vastaa ETA-sopimuksen 59 artiklan 2 kohdan määräyksiä⁽¹⁾. ETA-sopimuksen 59 artiklan 2 kohdan nojalla yritykset, jotka vastaavat yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen tuottamisesta, ovat yrityksiä, joille on uskottu 'erityistehtäviä'⁽²⁾. Yleisesti ottaen 'julkisen palvelun erityistehtävän' uskomisen yritykselle merkitsee sellaisten palvelujen tarjoamista, joita yritys ei omien taloudellisten etujensa kannalta katsoen ottaisi hoitaakseen tai ei hoitaisi samassa määrin tai samoilla ehdoilla⁽³⁾. Soveltamalla yleishyödyllisyyden perustetta EFTA-valtiot voivat tai ETA-sopimuksessa voidaan liittää tällaisiin palveluihin erityisvelvoitteita.
48. Valvontaviranomainen katsoo, ettei olisi asianmukaista asettaa erityisiä julkisen palvelun velvoitteita sellaiselle toiminnalle jota tavanomaisesti markkinoilla sovellettavien ehtojen mukaisesti toimivat yritykset jo harjoittavat tai voivat harjoittaa tyydyttävästi ja yleisen edun mukaisilla ehdoilla, jotka valtio määrittää. Tällaisia ehtoja ovat esimerkiksi hinta, objektiiviset laatuominaisuudet, jatkuvuus ja palvelun saatavuus⁽⁴⁾. Sen kysymyksen osalta, voivatko markkinat tarjota palvelun, valvontaviranomainen voi arvioinnissaan ainoastaan tarkistaa, onko EFTA-valtio tehnyt ilmeisen virheen.
49. Hyvä esimerkki tästä periaatteesta on laajakaista-ala, jonka osalta valvontaviranomainen on jo ilmoittanut selvästi, minkä tyyppiset palvelut voidaan katsoa yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviksi palveluiksi. Ennen kaikkea valvontaviranomainen katsoo, että alueilla, joilla yksityiset investoijat ovat jo investoineet laajakaistaverkon infrastruktuuriin (tai ovat laajentamassa verkkoinfrastruktuuriaan) ja tarjoavat jo kilpailukykyisiä laajakaistapalveluja, joiden peitto on riittävä, rinnakkaisen laajakaistainfrastruktuurin perustamista ei pitäisi katsoa yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyväksi palveluksi. Sitä vastoin kun investoijat eivät pysty tarjoamaan riittävää laajakaistapeittoa, korvausta yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvästä palvelusta voidaan myöntää tietyin edellytyksin⁽⁵⁾.
50. Valvontaviranomainen katsoo myös, että yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviksi palveluiksi luokiteltavat palvelut on suunnattava kansalaisille tai niiden on oltava koko yhteiskunnan edun mukaisia.

3.3 Toimeksianto

51. Jotta ETA-sopimuksen 59 artiklan 2 kohtaa voitaisiin soveltaa, yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvä palvelu on annettava yhden tai useamman yrityksen hoidettavaksi. Tämä tarkoittaa sitä, että valtion on täytynyt antaa kyseisten yritysten hoidettavaksi erityistehtävä⁽⁶⁾. Myös ensimmäinen Altmark-kriteeri edellyttää, että yrityksellä on hoidettavanaan julkisen palvelun velvoite. Altmark-oikeuskäytännön noudattaminen edellyttää siis julkista palvelua koskevaa toimeksiantoa, jossa määritellään asianomaisten yritysten ja viranomaisen velvollisuudet.
52. Julkisen palvelun tehtävä on annettava asiakirjalla, joka EFTA-valtioiden lainsäädännöstä riippuen voi olla muodoltaan säädös tai sopimus. Siitä voidaan määrätä myös useissa eri asiakirjoissa. Komissio ja valvontaviranomainen noudattavat käytäntöä, jonka mukaisesti asiakirjassa tai asiakirjoissa on täsmennettävä ainakin seuraavat seikat:
- a) julkisen palvelun velvoitteiden sisältö ja kesto;
 - b) asianomainen yritys ja tarvittaessa alue;
 - c) asianomaisen viranomaisen yritykselle mahdollisesti myöntämien yksin- tai erityisoikeuksien luonne;
 - d) korvauksen laskennassa, valvonnessa ja tarkistamisessa käytettävät parametrit; ja
 - e) järjestelyt liiallisten korvausten välttämiseksi ja takaisin perimiseksi.

⁽¹⁾ Asia T-289/03, *British United Provident Association Ltd (BUPA) v. komissio*, Kok. 2008, s. II-81, 171 ja 224 kohta.

⁽²⁾ Ks. erityisesti asia C-127/73, *BRT v. SABAM*, Kok. 1974, s. 313.

⁽³⁾ Ks. erityisesti rautateiden ja maanteiden julkisista henkilöliikennepalveluista sekä neuvoston asetusten (ETY) N:o 1191/69 ja (ETY) N:o 1107/70 kumoamisesta 23 päivänä lokakuuta 2007 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1370/2007 2 artikla (EUVL L 315, 3.12.2007, s. 1).

⁽⁴⁾ Asia C-205/99, *Analir*, Kok. 2001, s. I-1271, 71 kohta.

⁽⁵⁾ Yksityiskohtaiset määräykset ovat 24–30 kohdassa luvussa, joka koskee valtiontukisääntöjen soveltamista laajakaistaverkkojen nopean käyttöönoton yhteydessä valtiontukisuuntaviivoissa, ei vielä julkaistu EUVL:ssä.

⁽⁶⁾ Ks. erityisesti asia C-127/73, *BRT v. SABAM*, Kok. 1974, s. 313.

53. Palveluntarjoajan puuttuminen siihen menettelyyn, jossa sille uskotaan julkisen palvelun tehtävä, ei merkitse sitä, ettei kyseinen tehtävä perustu viranomaisen toimeen, vaikka toimeksianto tehtäisiin palveluntarjoajan pyynnöstä ⁽¹⁾. Joissakin kansallisissa järjestelmissä on melko tavallista, että viranomaiset rahoittavat palveluntarjoajan itse kehittämiä ja ehdottamia palveluja. Kansallisen viranomaisen on kuitenkin päätettävä, hyväksyykö se palveluntarjoajan ehdotuksen, ennen kuin se voi myöntää korvauksia. Toimeksiannon välttämättömät osatekijät voidaan joko liittää suoraan päätökseen, jolla palveluntarjoajan ehdotus hyväksytään, tai erilliseen oikeustoimeen, esimerkiksi palveluntarjoajan kanssa tehtävään sopimukseen.

3.4 Korvauksen parametrit

54. Parametrit, jotka muodostavat perustan korvauksen laskemiselle, on vahvistettava etukäteen objektiivisella ja läpinäkyvällä tavalla, jotta voidaan varmistaa, että ne eivät anna taloudellista etua, joka asettaisi korvauksen saajan kilpailevia yrityksiä parempaan asemaan.
55. Vaatimus vahvistaa korvauksen parametrit etukäteen ei tarkoita sitä, että korvaus olisi laskettava ennalta määrätyn kaavan perusteella (esimerkiksi tietty hinta päivää kohden, ateriala kohden, matkustajaa kohden tai käyttäjämäärää kohden). Tärkeää on ainoastaan se, että alusta alkaen on selvää, kuinka korvaus määritetään.
56. Kun kansallinen viranomainen päättää korvata palveluntarjoajan kaikki kustannuserät, sen on määritettävä heti alussa, kuinka nämä kustannukset määritetään ja lasketaan. Tässä yhteydessä huomioon voidaan ottaa ainoastaan ne kustannukset, jotka liittyvät suoraan yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun tuottamiseen. Kaikki tulot, joita yritys saa yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun tuottamisesta, on vähennettävä.
57. Kun yritykselle tarjotaan kohtuullinen voitto osana korvausta, toimeksiannossa on myös vahvistettava voiton laskentaperusteet.
58. Kun korvausmäärän tarkistamisesta toimeksiannon aikana on määrätty, toimeksiannossa on kuvailtava, kuinka tarkistus tapahtuu ja millainen vaikutus sillä voi olla korvauksen kokonaismäärään.
59. Jos yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvä palvelu annetaan tehtäväksi tarjouskilpailussa, korvauksen laskentamenetelmä on ilmoitettava tiedoissa, jotka toimitetaan kaikille menettelyyn osallistumisesta kiinnostuneille yrityksille.

3.5 Liiallisten korvausten välttäminen

60. Kolmannen *Altmark*-kriteerin mukaan korvaus ei saa ylittää sitä, mikä on tarpeen julkisen palvelun velvoitteiden täyttämiseksi aiheutuvien kustannusten kattamiseksi kokonaan tai osittain, kun otetaan huomioon saatavat tulot ja kohtuullinen voitto. Sen vuoksi palveluntarjoajan valintamenettelystä päätettäessä on varmistettava, että korvauksen taso määritetään näiden seikkojen perusteella.
61. Kohtuullisella voitolla tarkoitetaan sitä pääoman tuottoastetta ⁽²⁾, jota keskiyhtiöyritys edellyttäisi harkitessaan yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun tuottamista koko toimeksiannon keston ajan, ottaen huomioon riskin suuruus. Riskin suuruus riippuu toimialasta, palvelun tyypistä ja korvausjärjestelmän ominaispiirteistä. Tuottoaste olisi mahdollisuuksien mukaan määritettävä ottaen huomioon se pääoman tuottoaste, joka on saavutettu samantyyppisillä julkisilla palveluilla koskevilla sopimuksilla kilpailuolosuhteissa (esimerkiksi tarjouskilpailun perusteella tehdyillä sopimuksilla). Aloilla, joilla ei toimi yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja tuottavaan yritykseen verrattavissa olevia muita yrityksiä, voidaan viitata sopimuspuolena olevissa muissa valtioissa tai tarvittaessa muilla aloilla toimiviin vertailukelpoisin yrityksiin sillä edellytyksellä, että kunkin alan erityispiirteet otetaan huomioon. EFTA-valtiot voivat kohtuullista voittoa määrittäessään ottaa käyttöön kannustinperusteita, jotka voivat liittyä etenkin tuotetun palvelun laatuun ja tuotannon tehokkuuden lisääntymiseen. Tehokkuuden lisääntyminen ei saa tapahtua tuotetun palvelun laadun kustannuksella.

⁽¹⁾ Asia T-17/02, *Fred Olsen*, 188 kohta.

⁽²⁾ Pääoman tuottoaste määritetään tässä sisäisenä korkokantana (IRR), jonka yritys saa sijoittamastaan pääomasta hankkeen koko keston aikana, toisin sanoen se on sopimuksen kassavirroista saatava sisäinen korkokanta.

3.6 Palveluntarjoajan valinta

62. Tarjotun korvauksen on neljännen *Altmark*-kriteerin mukaisesti oltava seurausta joko julkisesta hankintamenettelystä, jonka avulla on mahdollista valita se tarjouksentekijä, joka pystyy tuottamaan kyseiset palvelut yhteisön kannalta vähäisimmin kustannuksin, tai vertailusta hyvin johdettuun ja riittävillä välineillä varustettuun keskivertoyritykseen.

3.6.1 Korvauksen määrä, kun yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvä palvelu annetaan tehtäväksi asianmukaisessa tarjouskilpailumenettelyssä

63. Viranomaisille yksinkertaisin tapa täyttää neljäs *Altmark*-kriteeri on järjestää sovellettavien julkisia hankintoja koskevien sääntöjen mukainen avoin, läpinäkyvä ja syrjimätön julkinen hankintamenettely jäljempänä selostetulla tavalla vesi- ja energiahuollon sekä liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankintamenettelyjen yhteensovittamisesta 31 päivänä maaliskuuta 2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/17/EY⁽¹⁾ ja julkisia rakennusurakoita sekä julkisia tavara- ja palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 31 päivänä maaliskuuta 2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/18/EY⁽²⁾ mukaisesti. Kuten 5 kohdassa todetaan, julkisen hankintamenettelyn järjestäminen on usein pakollista voimassa olevien ETA:n sääntöjen nojalla.

64. Myös silloin, kun se ei ole lakisääteistä, avoimen, läpinäkyvän ja syrjimättömän julkisen hankintamenettelyn järjestäminen on hyvä keino vertailla erilaisia toteuttamiskelpoisia tarjouksia ja asettaa korvaus sellaiseksi, että tuen mahdollisuus suljetaan pois.

65. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella julkinen hankintamenettely sulkee pois valtiontuen olemassaolon vain silloin, kun on mahdollista valita se tarjoaja, joka kykenee tuottamaan tarvittavat palvelut yhteisön kannalta vähäisimmin kustannuksin.

66. Tarjouskilpailun luonteen osalta julkisia hankintoja koskevien sääntöjen mukainen avoin⁽³⁾ menettely on varmasti hyväksyttävä, mutta myös rajoitettu⁽⁴⁾ menettely voi täyttää neljännen *Altmark*-kriteerin, ellei näin estetä kiinnostuneita toimijoita tarjoamasta ilman pätevää syytä. Toisaalta kilpailullinen neuvottelumenettely⁽⁵⁾ ja neuvottelumenettely, johon liittyy hankintailmoituksen julkaiseminen⁽⁶⁾, jättävät hankintaviranomaiselle laajan harkintavallan, ja ne saattavat rajoittaa kiinnostuneiden toimijoiden osallistumista. Sen vuoksi niitä voidaan pitää riittävinä vain poikkeustapauksissa. Neuvottelumenettelyllä ilman hankintailmoituksen julkaisemista⁽⁷⁾ ei voida varmistaa sen tarjoajan valitsemista, joka kykenee tuottamaan tarvittavat palvelut yhteisölle vähäisimmin kustannuksin.

67. Ratkaisuperusteiden osalta on selvää, että "alin hinta"⁽⁸⁾ täyttää neljännen *Altmark*-kriteerin. Myös "kokonaistaloudellisesti edullisin tarjous"⁽⁹⁾ katsotaan riittäväksi, jos ratkaisuperusteet, mukaan lukien ympäristöön liittyvät⁽¹⁰⁾ tai yhteiskunnalliset perusteet, liittyvät läheisesti tuotettavan palvelun sisältöön ja mahdollistavat sen, että kokonaistaloudellisesti edullisin tarjous vastaa hankinnan markkina-arvoa⁽¹¹⁾. Tällaisissa tilanteissa voidaan tarvita takaisinperintämenettelyä, jotta voidaan minimoida riski liiallisten korvausten maksamisesta ennakoon. Mikään ei estä hankintaviranomaista asettamasta laatuvaatimuksia, jotka kaikkien talouden toimijoiden on täytettävä, tai ottamasta eri ehdotuksiin liittyviä laadullisia tekijöitä huomioon hankintapäätöksessään.

⁽¹⁾ EUVL L 134, 30.4.2004, s. 114, sisällytetty ETA-sopimuksen liitteessä XVI olevaan 4 kohtaan.

⁽²⁾ EUVL L 134, 30.4.2004, s. 1, sisällytetty ETA-sopimuksen liitteessä XVI olevaan 2 kohtaan.

⁽³⁾ Direktiivin 2004/18/EY 1 artiklan 11 kohdan a alakohta ja direktiivin 2004/17/EY 1 artiklan 9 kohdan a alakohta.

⁽⁴⁾ Direktiivin 2004/18/EY 1 artiklan 11 kohdan b alakohta ja direktiivin 2004/17/EY 1 artiklan 9 kohdan b alakohta.

⁽⁵⁾ Direktiivin 2004/18/EY 29 artikla.

⁽⁶⁾ Direktiivin 2004/18/EY 30 artikla ja direktiivin 2004/17/EY 1 artiklan 9 kohdan a alakohta.

⁽⁷⁾ Direktiivin 2004/18/EY 31 artikla. Ks. myös direktiivin 2004/17/EY 40 artiklan 3 kohta.

⁽⁸⁾ Direktiivin 2004/18/EY 53 artiklan 1 kohdan b alakohta ja direktiivin 2004/17/EY 55 artiklan 1 kohdan b alakohta.

⁽⁹⁾ Direktiivin 2004/18/EY 53 artiklan 1 kohdan a alakohta ja direktiivin 2004/17/EY 55 artiklan 1 kohdan a alakohta; asiat 31/87, *Beentjes*, Kok. 1988, s. 4635, ja C-225/98, *komissio v. Ranska*, Kok. 2000, s. I-7445; asia C-19/00, *SIAC Construction*, Kok. 2001, s. I-7725.

⁽¹⁰⁾ Ks. esimerkiksi käsikirjan *Buying Green! A Handbook on Green public procurement*, uusi painos: http://ec.europa.eu/environment/gpp/buying_handbook_en.htm

⁽¹¹⁾ Toisin sanoen kriteerit olisi määriteltävä siten, että ne sallivat toimivan kilpailun, jossa hyväksytyn tarjouksen tekijän saama etu on mahdollisimman pieni.

68. Lisäksi voi olla tilanteita, joissa hankintamenettely ei mahdollista palvelun hankkimista yhteisölle vähimmin kustannuksin, koska se ei synnytä riittävän avointa tai aitoa kilpailua. Tämä voi johtua esimerkiksi hankittavan palvelun erityispiirteistä tai siitä, että immateriaalioikeudet tai tarvittava infrastruktuuri ovat tietyn palveluntarjoajan omistuksessa. Myöskään sellaisia menettelyitä, joissa tehdään ainoastaan yksi tarjous, ei voida pitää riittävinä sen varmistamiseksi, että yhteisö saa tarvitsemansa palvelun vähimmin kustannuksin.

3.6.2 Korvauksen määrä, kun yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvää palvelua ei anneta tehtäväksi tarjouskilpailumenettelyssä

69. Kun tietylle palvelulle on olemassa yleisesti hyväksytty markkinakorvaus, tämä korvaus muodostaa parhaimman vertailukohdan arvioitaessa ilman tarjouskilpailua maksettavaa korvausta ⁽¹⁾.

70. Kun markkinakorvausta ei ole olemassa, korvaus on määritettävä tarkastelemalla niitä kustannuksia, joita hyvin johdetulle ja asetettujen julkisen palvelun velvoitteiden täyttämisen kannalta riittäväillä välineillä varustetulle keskivertoyritykselle aiheutuisi kyseisten velvoitteiden täyttämiseksi, kun otetaan huomioon toiminnasta saatavat tulot ja kyseisten velvoitteiden täyttämiseksi saatava kohtuullinen voitto. Tavoitteena on varmistaa, että vertailukohdaksi ei oteta tehottoman yrityksen korkeita kustannuksia.

71. Koska 'hyvin johdetulle yritykselle' ei ole virallista määritelmää, EFTA-valtioiden olisi sovellettava objektiivisia arviointiperusteita, joiden katsotaan edustavan taloudelliselta kannalta tyydyttävää johtamista. Valvontaviranomaisen mielestä pelkästään voiton tuottaminen ei ole riittävä peruste, jotta yritystä voitaisiin pitää 'hyvin johdetuna'. Huomioon olisi otettava myös se, että yritysten markkinavoima tai alakohtaiset säännöt voivat vaikuttaa suuresti yritysten taloudellisiin tuloksiin, erityisesti niillä aloilla, joita yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvät palvelut useimmiten koskevat.

72. Valvontaviranomainen on sitä mieltä, että 'hyvin johdetun yrityksen' käsitteeseen sisältyy se, että yritys noudattaa voimassa olevia kansallisia tai kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja. EFTA-valtiot voivat käyttää analyysinsä perustana muun muassa tuottavuutta kuvaavia analyttisiä suhdelukuja (kuten liikevaihto suhteessa sijoitettuun pääomaan, kokonaiskustannukset suhteessa liikevaihtoon, liikevaihto työntekijää kohden, arvonlisä työntekijää kohden tai henkilöstökustannukset suhteessa arvonlisään). EFTA-valtiot voivat myös käyttää analyttisiä suhdelukuja, jotka koskevat palvelutarjonnan laatua suhteessa käyttäjien odotuksiin. Yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvää palvelua tarjoava yritys, joka ei täytä EFTA-valtion vahvistamia laadullisia arviointiperusteita, ei ole hyvin johdettu yritys, vaikka sen kustannukset olisivat alhaiset.

73. Yrityksiä, joilla on tällaiset tehokasta johtamista kuvastavat analyttiset suhdeluvut, voidaan pitää keskivertoyrityksinä. Kustannusrakenteiden analyysissa ja vertailussa on kuitenkin otettava huomioon kyseisten yritysten koko ja se seikka, että joillakin toimialoilla voi toimia yrityksiä, joiden kustannusrakenteet poikkeavat paljon toisistaan.

74. Viittaus tarkasteltavan alan keskivertoyrityksen kustannuksiin merkitsee sitä, että riittävän monen yrityksen kustannukset voidaan ottaa huomioon. Nämä yritykset voivat sijaita samassa EFTA-valtiossa tai sopimuspuolina olevissa muissa valtioissa. Valvontaviranomainen katsoo kuitenkin, ettei voida viitata sellaisen yrityksen kustannuksiin, jolla on monopoliasema tai joka saa julkisesta palvelusta korvausta, jota ei ole myönnetty ETA:n lainsäädännön mukaisilla ehdoilla, koska molemmissa tapauksissa kustannustaso voi olla tavallista korkeampi. Huomioon otetaan kaikki yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvästä palvelusta aiheutuvat kustannukset, toisin sanoen tämän palvelun suorittamiseksi välttämättömät välittömät kustannukset ja asianmukainen osuus palveluun ja muihin toimintoihin yhteisesti liittyvistä välillisistä kustannuksista.

⁽¹⁾ Ks. esim. komission päätös asiassa C 49/2006, Italia – valtiontuesta, jota Italia on myöntänyt Poste Italianelle korvauksena postitalletustodistusten jakelusta, EUVL L 189, 21.7.2009, s. 3.

75. Jos EFTA-valtio voi osoittaa, että yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvää palvelua tuottavan yrityksen kustannusrakenne vastaa tarkasteltavalla alalla toimivan tehokkaan ja vertailukelpoisen yrityksen keskimääräistä kustannusrakennetta, korvauksen määrän katsotaan täyttävän neljännen *Altmark*-kriteerin, jos yritys pystyy korvauksen avulla kattamaan kustannuksensa ja saamaan kohtuullisen voiton.
76. Ilmaisun 'yritys, jolla on riittävät välineet', olisi katsottava tarkoittavan sellaista yritystä, jolla on välttämättömät resurssit, jotta se kykenee välittömästi täyttämään ne julkisen palvelun velvoitteet, jotka asetetaan yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun tuottamisen tehtäväkseen saavalle yritykselle.
77. 'Kohtuullisen voiton' olisi katsottava tarkoittavan sitä pääoman tuottoastetta ⁽¹⁾, jota keskivertoyritys edellyttäisi harkitessaan, kykeneekö se tuottamaan yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvää palvelua koko toimeksianton keston ajan, ja jossa otetaan huomioon riskin suuruus 3.5 jaksossa tarkoitettulla tavalla.
-

⁽¹⁾ Pääoman tuottoaste määritetään tässä sisäisenä korkokantana (IRR), jonka yritys saa sijoittamastaan pääomasta hankkeen koko keston aikana, toisin sanoen se on sopimuksen kassavirroista saatava sisäinen korkokanta.

LIITE II

VI OSA: JULKISEN PALVELUN KORVAUSTA, VALTION OMISTUSOSUUKSIA YRITYKSISSÄ JA JULKISILLE YRITYKSILLE MYÖNNETTÄVÄÄ TUKEA KOSKEVAT SÄÄNNÖT

Julkisesta palvelusta maksettavana korvauksena myönnettävää valtiontukea koskevat puitteet ⁽¹⁾

1. Tarkoitus ja soveltamisala

1. Jotta tietyt yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvät palvelut toimitaisivat sellaisin perustein ja edellytyksin, että ne voivat täyttää tehtävänsä, viranomaisten rahoitustuki voi osoittautua tarpeelliseksi, jos palvelun tuottamisesta saatavat tulot eivät riitä kattamaan julkisen palvelun velvoitteesta aiheutuvia kustannuksia.
2. Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön ⁽²⁾ mukaan julkisesta palvelusta maksettava korvaus ei ole ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea, jos tietyt edellytykset täyttyvät ⁽³⁾. Näiden edellytysten täytyessä valvontaviranomaisen ja tuomioistuimen perustamisesta tehdyn EFTA-valtioiden sopimuksen, jäljempänä "valvonta- ja tuomioistuin sopimus", pöytäkirjassa 3 olevan I osan 1 artiklaa ei sovelleta.
3. Kun korvaus julkisesta palvelusta ei täytä näitä edellytyksiä ja jos ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdan yleiset soveltamiskriteerit täyttyvät, kyseinen korvaus on valtiontukea ja siihen sovelletaan ETA-sopimuksen 59 ja 61 artiklaa sekä valvonta- ja tuomioistuin sopimuksen pöytäkirjassa 3 olevan I osan 1 artiklaa.
4. EFTA:n valvontaviranomainen selventää luvussa valtiontukisääntöjen soveltamisesta yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen tuottamisesta myönnettävään korvaukseen ⁽⁴⁾ niitä edellytyksiä, joiden täytyessä julkisen palvelun tuottamisesta maksettavaa korvausta on pidettävä valtiontukena. ETA-sopimukseen sisällytettyä komission asetuksessa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja tuottaville yrityksille myönnettävään vähämerkityksiseen tukeen ⁽⁵⁾ vahvistetaan edellytykset, joiden täytyessä julkisesta palvelusta maksettavien pienten korvausmäärien ei pitäisi katsoa vaikuttavan ETA-valtioiden väliseen kauppaan ja/tai vääristävän tai uhkaavan vääristää kilpailua. Näissä olosuhteissa korvaukseen ei sovelleta ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohtaa eikä se sen vuoksi kuulu valvonta- ja tuomioistuin sopimuksen pöytäkirjassa 3 olevan I osan 1 artiklan 3 kohdassa määrätyn ilmoitusmenettelyn soveltamisalaan.
5. ETA-sopimuksen 59 artiklan 2 kohta muodostaa oikeusperustan yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyville palveluille myönnetyn valtiontuen arvioinnille. Sen mukaan yrityksiin, joille on annettu tehtäväksi yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen tuottaminen, sekä fiskaalisiin monopoleihin sovelletaan ETA-sopimuksen määräyksiä ja etenkin kilpailusääntöjä. ETA-sopimuksen 59 artiklan 2 kohdassa määrätään kuitenkin poikkeuksesta sopimuksen sisältämistä määräyksistä siltä osin kuin kilpailusääntöjen soveltaminen estäisi oikeudellisesti tai tosiasiallisesti yrityksiä hoitamasta niille uskottuja tehtäviä. Poikkeusta sovelletaan ainoastaan silloin, kun kaupan kehitykseen ei vaikuteta tavalla, joka olisi ristiriidassa sopimuspuolten etujen kanssa.

⁽¹⁾ Tämä luku vastaa julkisesta palvelusta maksettavana korvauksena myönnettävää valtiontukea koskevia Euroopan unionin puitteita (2011), EUVL C 8, 11.1.2012, s. 15.

⁽²⁾ Tuomiot asiassa C-280/00, *Altmark Trans GmbH ja Regierungspräsidium Magdeburg v. Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH* ("Altmark"), Kok. 2003, s. I-7747, ja yhdistetyissä asioissa C-34/01–C-38/01, *Enirisorse SpA v. Ministero delle Finanze*, Kok. 2003, s. I-14243.

⁽³⁾ *Altmark*-tuomiossa tuomioistuin totesi, että korvaus julkisen palvelun velvoitteesta ei ole valtiontukea, jos neljä kumulatiivista kriteeriä täyttyy. Ensinnäkin edunsaajayrityksen tehtäväksi on tosiasiaa annettava julkisen palvelun velvoitteiden täyttäminen ja nämä velvoitteet on määriteltävä selvästi. Toiseksi ne parametrit, joiden perusteella korvaus lasketaan, on etukäteen vahvistettava objektiivisesti ja läpinäkyvästi. Kolmanneksi korvaus ei saa ylittää sitä, mikä on tarpeen, jotta voidaan kattaa kaikki ne kustannukset tai osa niistä kustannuksista, joita julkisen palvelun velvoitteiden täyttäminen aiheuttaa, kun otetaan huomioon kyseisestä toiminnasta saadut tulot ja kohtuullinen voitto. Neljänneksi silloin, kun julkisen palvelun velvoitteiden täyttämisestä vastaavaa yritystä ei tietyssä konkreettisessa tapauksessa valita sellaisessa julkisissa hankintoja koskevassa menettelyssä, jossa on mahdollista valita se ehdokas, joka kykenee tuottamaan kyseiset palvelut julkisyhteisön kannalta vähäisimmin kustannuksin, tarvittavan korvauksen taso on määritettävä tarkastelemalla sellaisia kustannuksia, joita hyvin johdetulle ja asetettujen julkisen palvelun velvoitteiden täyttämisen kannalta riittävillä välineillä varustetulle keskivertoyritykselle aiheutuisi kyseisten velvoitteiden täyttämisestä.

⁽⁴⁾ Hyväksytty samanaikaisesti näiden puitteiden kanssa.

⁽⁵⁾ Luonnos julkaistu EUVL C 8, 11.1.2012, s. 23.

6. Kun Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 106 artiklan 2 kohdan määräysten soveltamisesta tietyille yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja tuottaville yrityksille korvauksena julkisista palveluista myönnettävään valtiontukeen annettu komission päätös 2012/21/EU, jäljempänä "pätös 2012/21/EU" ⁽¹⁾, sisällytetään ETA-sopimukseen, siinä määritetään edellytykset, joiden täytyessä tietyntyyliset korvaukset julkisen palvelun tuottamisesta on katsottava sisämarkkinoille soveltuviksi ETA-sopimuksen 59 artiklan 2 kohdan mukaisesti ja vapautetuiksi valvonta- ja tuomioistuinsovimuksen pöytäkirjassa 3 olevan I osan 1 artiklan 3 kohdan mukaisesta ennakkoilmoitusvelvollisuudesta ⁽²⁾.
7. Näissä puitteissa vahvistettuja periaatteita sovelletaan julkisesta palvelusta maksettavaan korvaukseen ainoastaan silloin, kun korvaus on päätöksen 2012/21/EU soveltamisalan ulkopuolelle kuuluvaa valtiontukea. Tällaiseen korvaukseen sovelletaan valvonta- ja tuomioistuinsovimuksen pöytäkirjassa 3 olevan I osan 1 artiklan 3 kohdan mukaista ennakkoilmoitusvelvollisuutta. Näissä puitteissa määritetään edellytykset, joiden täytyessä tällainen valtiontuki voidaan katsoa sisämarkkinoille soveltuvaksi ETA-sopimuksen 59 artiklan 2 kohdan mukaisesti. Ne korvaavat luvun julkisen palvelun velvoitteesta maksettavana korvauksena myönnettävää valtiontukea koskevista valvontaviranomaisen suuntaviivoista ⁽³⁾.
8. Näissä puitteissa vahvistettuja periaatteita sovelletaan julkisesta palvelusta maksettaviin korvauksiin lento- ja meriliikenteen alalla sanotun kuitenkin rajoittamatta ETA:n alakohtaiseen lainsäädäntöön sisältyvien tiukempien erityissääntösten soveltamista. Niitä ei sovelleta sisämaanliikenteeseen eikä julkiseen yleisradiotoimintaan, joka kuuluu valtiontukisääntöjen soveltamista julkiseen yleisradiotoimintaan koskevia valvontaviranomaisen suuntaviivoja käsittelevän luvun ⁽⁴⁾ soveltamisalaan.
9. Tukea sellaisille yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen tuottajille, jotka ovat vaikeuksissa, arvioidaan valtiontuesta vaikeuksissa olevien yritysten pelastamiseksi ja rakenneuudistukseksi annettuja valvontaviranomaisen suuntaviivoja koskevan luvun nojalla ⁽⁵⁾.
10. Näissä puitteissa vahvistettujen periaatteiden soveltaminen ei rajoita seuraavien sääntösten soveltamista:
 - a) ETA:n kilpailuoikeuden säännökset (erityisesti ETA-sopimuksen 53 ja 54 artikla);
 - b) julkisia hankintoja koskevat ETA:n säännökset;
 - c) jäsenvaltioiden ja julkisten yritysten välisten taloudellisten suhteiden avoimuudesta sekä tiettyjen yritysten taloudellisen toiminnan avoimuudesta 16 päivänä marraskuuta 2006 annetun komission direktiivin 2006/111/EY säännökset ⁽⁶⁾;
 - d) lisävaatimukset, jotka johtuvat ETA-sopimuksesta tai ETA:n alakohtaisesta lainsäädännöstä.

2. **Julkisen palvelun velvoitteesta maksettavana korvauksena myönnetyn valtiontuen ETA-sopimuksen toimintaan soveltuvuuden ehdot**

2.1. Yleiset määräykset

11. Sisämarkkinoiden tämänhetkessä kehitysvaiheessa päätöksen 2012/21/EU soveltamisalan ulkopuolelle jäävä valtiontuki voidaan julistaa ETA-sopimuksen 59 artiklan 2 kohdan mukaiseksi, jos se on välttämätöntä kyseessä olevan yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun tuottamiseksi eikä vaikuta kaupan kehitykseen tavalla, joka on ristiriidassa ETA:n etujen kanssa. Jäljempänä 2.2–2.10 jaksossa vahvistettujen edellytysten on täytettävä tämän tasapainon saavuttamiseksi.

⁽¹⁾ EUVL L 7, 11.1.2012, s. 3.

⁽²⁾ Siihen asti, kunnes päätös 2012/21/EU on sisällytetty ETA-sopimukseen, tällaiseen tukeen sovelletaan valvonta- ja tuomioistuinsovimuksen pöytäkirjassa 3 olevan I osan 1 artiklan 3 kohdassa vahvistettuja yleisiä ilmoitusvaatimuksia, ellei tukea ole vapautettu ilmoitusvelvollisuudesta ETA-sopimuksen liitteessä XV olevaan 1 h kohtaan sisällytetyllä, 28.11.2005 tehdyllä komission päätöksellä 2005/842/EY EY:n perustamissopimuksen 86 artiklan 2 kohdan määräysten soveltamisesta tietyille yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja tuottaville yrityksille korvauksena julkisista palveluista myönnettävään valtiontukeen.

⁽³⁾ EUVL L 109, 26.4.2007, s. 44, ja ETA-täydennysosa N:o 20, 26.4.2007, s. 1.

⁽⁴⁾ Ei vielä julkaistu EUVL:ssä tai ETA-täydennysosassa.

⁽⁵⁾ EUVL L 97, 15.4.2005, s. 41, ja ETA-täydennysosa N:o 18, 15.4.2005, s. 1.

⁽⁶⁾ EUVL L 318, 17.11.2006, s. 17. Sisällytetty ETA-sopimuksessa olevan liitteen XV 1 a kohtaan.

2.2. *ETA-sopimuksen 59 artiklassa tarkoitetut varsinaiset yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvät palvelut*

12. Tuki on myönnettävä varsinaisiin ja oikein määriteltyihin ETA-sopimuksen 59 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuihin yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviin palveluihin.

13. Luvussa valtiontukisääntöjen soveltamisesta yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen tuottamisesta myönnettävään korvaukseen valvontaviranomainen on selventänyt vaatimuksia, jotka koskevat yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun määrittelyä. Erityisesti se on selventänyt, että EFTA-valtiot eivät voi liittää erityisiä julkisen palvelun velvoitteita palveluihin, joita tavanomaisissa markkinaolosuhteissa toimivat yritykset jo tarjoavat tai voivat tarjota tyydyttävästi ja valtion määrittämällä yleisen edun mukaisilla ehdoilla, joihin kuuluvat muun muassa hinta, objektiiviset laatuominaisuudet, jatkuvuus ja palvelun saatavuus. Sen kysymyksen osalta, voivatko markkinat tarjota palvelun, valvontaviranomainen voi arvioinnissaan ainoastaan tarkistaa, onko EFTA-valtion käyttämä määritelmä ilmeisen virheellinen, ellei ETA:n lainsäädännössä säädetä tiukemmasta normista.

14. Jotta näissä puitteissa vahvistettuja periaatteita voitaisiin soveltaa, EFTA-valtioiden olisi osoitettava, että ne ovat harkinneet asianmukaisella tavalla julkisen palvelun tarvetta käyttämällä julkista kuulemistä tai muita asianmukaisia välineitä käyttäjien ja palveluntarjoajien etujen huomioon ottamiseksi. Näin ei ole silloin, kun on selvää, että uusi kuuleminen ei tuo merkittävää lisäarvoa äskettäin järjestettyyn kuulemiseen.

2.3. *Julkisen palvelun velvoitteet ja korvauksen laskentaa koskevat säännöt täsmentävän toimeksiantoasiakirjan tarve*

15. Vastuu yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun tuottamisesta on annettava kyseiselle yritykselle yhdellä tai useammalla asiakirjalla, jonka muodosta jokainen EFTA-valtio voi itse päättää. "EFTA-valtiolla" tarkoitetaan keskushallintoa sekä paikallisia ja alueellisia hallintoyksiköitä.

16. Asiakirjassa tai asiakirjoissa on kuvattava erityisesti

julkisen palvelun velvoitteiden sisältö ja kesto;

a) asianomainen yritys ja tarvittaessa alue;

b) toimeksiantavan viranomaisen yritykselle mahdollisesti myöntämien yksin- tai erityisoikeuksien luonne;

c) korvausmenetelmä ja korvauksen laskennassa, seurannassa ja tarkistamisessa käytettävät parametrit; ja

d) järjestelyt liiallisten korvausten välttämiseksi ja takaisin perimiseksi.

2.4. *Toimeksiannon kesto*

17. Toimeksiannon kesto olisi perusteltava objektiivisilla kriteereillä kuten tarpeella kuolettaa kiinteä käyttöomaisuus, joka ei ole siirrettävissä. Toimeksiannon kesto ei periaatteessa saisi ylittää sitä ajanjaksoa, joka tarvitaan yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun tuottamiseksi välttämättömien merkittävimpien omaisuus-erien kuolettamiseksi.

2.5. Direktiivin 2006/111/EY noudattaminen

18. Tuki katsotaan sisämarkkinoille soveltuvaksi ETA-sopimuksen 59 artiklan 2 kohdan perusteella ainoastaan silloin, kun yritys noudattaa soveltuvin osin direktiiviä 2006/111/EY ⁽¹⁾. Tuen, joka ei ole kyseisen direktiivin mukainen, katsotaan vaikuttavan kaupan kehitykseen tavalla, joka olisi ristiriidassa ETA:n etujen kanssa ETA-sopimuksen 59 artiklan 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla.

2.6. ETA:n julkisia hankintoja koskevien sääntöjen noudattaminen

19. Tuki katsotaan sisämarkkinoille soveltuvaksi ETA-sopimuksen 59 artiklan 2 kohdan perusteella ainoastaan silloin, kun vastuullinen viranomainen on noudattanut tai sitoutuu noudattamaan sovellettavia julkisia hankintoja koskevia ETA:n sääntöjä, kun se antaa palvelun tuottamisen kyseisen yrityksen tehtäväksi. Niihin sisältyvät kaikki avoimuutta ja tasavertaista ja syrjimätöntä kohtelua koskevat vaatimukset, jotka ovat seurausta suoraan ETA-sopimuksesta ja mahdollisesti ETA:n sekundaarilainsäädännöstä. Tuen, joka ei ole näiden sääntöjen ja vaatimusten mukainen, katsotaan vaikuttavan kaupan kehitykseen tavalla, joka olisi ristiriidassa ETA:n etujen kanssa ETA-sopimuksen 59 artiklan 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla.

2.7. Syrjimättömyys

20. Kun viranomainen antaa saman yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun usean yrityksen tehtäväksi, korvaus olisi laskettava kunkin yrityksen osalta samaa menetelmää käyttäen.

2.8. Korvauksen määrä

21. Korvauksen määrä ei saa ylittää sitä, mikä on tarpeen julkisen palvelun velvoitteiden täyttämiseksi aiheutuvien nettokustannusten ⁽²⁾ kattamiseksi, kohtuullinen voitto mukaan luettuna.

22. Korvauksen määrä voidaan määrittää joko odotettujen kustannusten ja tulojen tai todellisten kustannusten ja tulojen perusteella, tai näiden yhdistelmän perusteella riippuen tehokkuuskannustimista, jotka EFTA-valtio haluaa heti aluksi asettaa 40 ja 41 kohdan mukaisesti.

23. Kun korvaus perustuu kokonaan tai osittain odotettuihin kustannuksiin ja tuloihin, ne on täsmennettävä toimeksiannossa. Niiden on perustuttava uskottaviin ja havaittavissa oleviin parametreihin, jotka kuvaavat sitä taloudellista ympäristöä, jossa yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvä palvelu tuotetaan. Niiden on tarvittaessa perustuttava alan sääntelyviranomaisten tai muiden yrityksestä riippumattomien tahojen asiantuntemukseen. EFTA-valtioiden on ilmoitettava lähteet, joihin odotukset perustuvat ⁽³⁾. Kustannusarviossa on huomioitava ne tehokkuusedut, joita yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun tuottajan odotetaan saavan toimeksiannon aikana.

Julkisen palvelun velvoitteiden täyttämiseksi välttämättömät nettokustannukset

24. Nettokustannukset, jotka ovat välttämättömiä tai joiden odotetaan olevan välttämättömiä julkisen palvelun velvoitteiden täyttämiseksi, olisi laskettava käyttämällä vältettyjen nettokustannusten menetelmää, kun sitä edellytetään ETA:n tai kansallisessa lainsäädännössä, ja muissa tapauksissa, kun se on mahdollista.

⁽¹⁾ Jäsenvaltioiden ja julkisten yritysten välisten taloudellisten suhteiden avoimuudesta sekä tiettyjen yritysten taloudellisen toiminnan avoimuudesta annettu komission direktiivi 2006/111/EY. Sisällytetty ETA-sopimuksessa olevan liitteen XV 1 a kohtaan.

⁽²⁾ Tässä yhteydessä nettokustannuksilla tarkoitetaan 25 kohdassa määriteltyjä nettokustannuksia, tai jos vältettyjen nettokustannusten menetelmää ei voida soveltaa, kustannuksia, joista on vähennetty tulot.

⁽³⁾ Julkiset tietolähteet, yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun tuottajan aikaisemmat kustannustasot, kilpailijoiden kustannustasot, liiketoimintasuunnitelmat, toimialaraportit jne.

Vältettyjen nettokustannusten menetelmä

25. Vältettyjen nettokustannusten menetelmässä nettokustannukset, jotka ovat välttämättömiä tai joiden odotetaan olevan välttämättömiä julkisen palvelun velvoitteiden täyttämiseksi, lasketaan niiden nettokustannusten, jotka aiheutuvat palveluntarjoajalle sen harjoittaessa liiketoimintaa julkisen palvelun velvoitteen alaisena, ja samalle palveluntarjoajalle ilman kyseistä velvoitetta aiheutuvien nettokustannusten tai voiton välisenä erotuksena. On kiinnitettävä asianmukaista huomiota siihen, että arvioidaan oikein ne kustannukset, jotka palveluntarjoajan odotetaan välttävän, ja tulot, jotka sen odotetaan menettävän ilman julkisen palvelun velvoitetta. Nettokustannuksia laskettaessa olisi arvioitava yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen tuottajan saamia hyötyjä, mukaan lukien aineettomat hyödyt, jos mahdollista.
26. Yleispalvelusta ja käyttäjien oikeuksista sähköisten viestintäverkkojen ja -palvelujen alalla 7 päivänä maaliskuuta 2002 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2002/22/EY ⁽¹⁾ liitteessä IV ja yhteisön postipalvelujen sisämarkkinoiden kehittämistä ja palvelun laadun parantamista koskevista yhteisistä säännöistä 15 päivänä joulukuuta 1997 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 97/67/EY ⁽²⁾ liitteessä I annetaan tarkempia ohjeita siitä, kuinka vältettyjen nettokustannusten menetelmää sovelletaan.
27. Vaikka valvontaviranomainen pitää vältettyjen nettokustannusten menetelmää tarkimpana menetelmänä julkisen palvelun velvoitteen kustannusten määrittämiseksi, joissakin tapauksissa tämän menetelmän käyttäminen ei ehkä ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista. Tällaisissa asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa valvontaviranomainen voi hyväksyä vaihtoehtoisia menetelmiä niiden nettokustannusten laskemiseksi, jotka ovat välttämättömiä julkisen palvelun velvoitteiden täyttämiseksi, esimerkiksi kustannusten kohdentamiseen perustuvan menetelmän.

Kustannusten kohdentamiseen perustuva menetelmä

28. Kustannusten kohdentamismenetelmässä julkisen palvelun velvoitteiden täyttämiseksi välttämättömät nettokustannukset voidaan laskea niiden kustannusten ja tulojen erotuksena, joita toimeksiannon saaneelle palveluntarjoajalle aiheutuu julkisen palvelun velvoitteiden täyttämiseksi toimeksiannossa esitetyn määrittelyn ja arvioinnin mukaisesti.
29. Kustannuksina otetaan huomioon kaikki yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun tuottamiseksi välttämättömät kustannukset.
30. Jos kyseinen yritys harjoittaa toimintaa ainoastaan yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun alalla, yrityksen kaikki kustannukset voidaan ottaa huomioon.
31. Jos yritys harjoittaa myös toimintaa, joka ei koske yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvää palvelua, huomioon otettavat kustannukset voivat kattaa kaikki suorat kustannukset, jotka ovat välttämättömiä julkisen palvelun velvoitteiden täyttämiseksi, ja asianmukaisen osuuden välillisistä kustannuksista, jotka ovat yhteisiä yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvälle palvelulle ja muille toiminnoille. Mahdolliseen muuhun toimintaan kuin yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvään palveluun liittyviin kustannuksiin on sisällytettävä kaikki suorat kustannukset ja asianmukainen osuus yhteisistä kustannuksista. Määritettäessä asianmukaista osuutta yhteisistä kustannuksista vertailukohtana voidaan käyttää resurssien käytön markkinahintoja, jos niitä on saatavilla ⁽³⁾. Jollei markkinahintoja ole saatavilla, asianmukainen osuus yhteisistä kustannuksista voidaan määrittää sen kohtuullisen voiton ⁽⁴⁾ perusteella, jonka yrityksen odotetaan saavan toiminnoista, jotka eivät liity yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvään palveluun, tai muilla tarkoituksenmukaisemmillä menetelmillä.

Tulot

32. Tuloina on otettava huomioon ainakin yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvästä palvelusta saatavat kokonaistulot toimeksiannossa esitetyn määrittelyn mukaisesti sekä erityis- tai yksinoikeuksista saatavat ylimääräiset tuotot, vaikka kyseiset oikeudet liittyisivät muihin toimintoihin 45 kohdan mukaisesti, riippumatta siitä, luokitellaanko nämä ylimääräiset tuotot ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi valtiontueksi.

⁽¹⁾ EUVL L 108, 24.4.2002, s. 51. Sisällytetty ETA-sopimuksessa olevan liitteen XI 5 cm kohtaan.

⁽²⁾ EUVL L 15, 21.1.1998, s. 14. Sisällytetty ETA-sopimuksen liitteessä XI olevaan 5 d kohtaan.

⁽³⁾ Chronopostia koskevassa asiassa (yhdistetyt asiat C-83/01 P, C-93/01 P ja C-94/01 P, Chronopost SA, Kok. 2003, s. I-06993) tuomioistuimien viittasi "normaaleihin markkinaehtoihin": "Koska ei ole mitään mahdollisuuksia verrata Ranskan postilaitoksen tilannetta muulla kuin suljetulla sektorilla toimivan yksityisen konsernin tilanteeseen, "normaaleja markkinaehtoja", jotka ovat väistämättä hypoteettisia, on arvioitava ottamalla huomioon käytettävissä olevat objektiiviset ja todennettavissa olevat seikat."

⁽⁴⁾ Kohtuullista voittoa arvioidaan ennakoivasti (odotettujen voittojen perusteella toteutuneiden voittojen sijasta), jotta ei poisteta yrityksen kannustimia pyrkiä tehokkuuseluihin harjoittaessaan muuta kuin yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvää palvelua koskevaa toimintaa.

Kohtuullinen voitto

33. Kohtuullisella voitolla tarkoitetaan sitä pääoman tuottoastetta ⁽¹⁾, jota tyyppillinen yritys edellyttäisi harkitessaan yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun tuottamista koko toimeksiannon keston ajan, ottaen huomioon riskin suuruus. Riskin suuruus riippuu toimialasta, palvelun tyypestä ja korvausjärjestelmän ominaispiirteistä.
34. Asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa on mahdollista käyttää muita tuottoindikaattoreita kuin pääoman tuottoaste sen määrittämiseksi, mikä kohtuullisen voiton olisi oltava, esimerkiksi keskimääräinen oman pääoman tuotto ⁽²⁾ toimeksiannon aikana, sijoitetun pääoman tuotto, kokonaispääoman tuotto ja myyntituotto.
35. Riippumatta siitä, mikä indikaattori valitaan, EFTA-valtion on toimitettava valvontaviranomaiselle todisteet siitä, ettei odotettu voitto ylitä sitä, mitä tyyppillinen yritys edellyttäisi harkitessaan palvelun tuottamista, esimerkiksi toimittamalla tiedot kilpailuolosuhteissa myönnettyistä samantyyppisistä sopimuksista saaduista tuotoista.
36. Kohtuullisena pidetään aina pääoman tuottoastetta, joka ei ylitä sovellettavaa swap-korkoa ⁽³⁾, jota on korotettu 100 peruspisteellä ⁽⁴⁾. Sovellettava swap-korko on se swap-korko, jonka maturiteetti ja valuutta vastaavat toimeksiannon kestoja ja valuuttaa.
37. Kun yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun tuottamiseen liittyy merkittävä kaupallinen tai sopimusriski, esimerkiksi siitä syystä, että korvaus maksetaan kiinteänä kertamaksuna, joka kattaa odotetut nettokustannukset ja kohtuullisen voiton, ja kyseinen yritys toimii kilpailuymäristössä, kohtuullinen voitto ei saa ylittää sitä tasoa, joka vastaa sellaista pääoman tuottoastetta, joka on suhteessa riskiin. Tämä tuottoaste olisi mahdollisuuksien mukaan määritettävä ottaen huomioon se pääoman tuottoaste, joka on saavutettu samantyyppisillä julkisilla palveluilla koskevilla sopimuksilla, jotka on tehty kilpailuolosuhteissa (esimerkiksi tarjouskilpailun perusteella tehdyillä sopimuksilla). Kun tällaisen menetelmän soveltaminen ei ole mahdollista, voidaan perustelluissa tapauksissa käyttää muita menetelmiä pääoman tuoton määrittämiseksi ⁽⁵⁾.
38. Kun yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun tuottamiseen ei liity huomattavaa kaupallista tai sopimusriskiä, esimerkiksi sen vuoksi, että palvelun tuottamisesta aiheutuvat nettokustannukset korvataan jälkikäteen täysimääräisesti, kohtuullinen voitto ei saa ylittää edellä 36 kohdassa määritettyä tasoa. Tällainen korvausjärjestelmä ei luo julkisen palvelun tuottajalle tehokkuuskannustimia. Sen vuoksi sen käyttäminen on tiukasti rajattu tapauksiin, joissa EFTA-valtiot pystyvät perustelemaan, ettei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista ottaa huomioon tuotannon tehokkuutta ja käyttää sellaista sopimusmuotoa, joka kannustaa saavuttamaan tehokkuusetuja.

Tehokkuuskannustimet

39. Suunnitellessaan korvausmenetelmää EFTA-valtioiden on otettava käyttöön kannustimia, joilla varmistetaan korkealaatuisen yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun tehokas tuottaminen, jolleivät ne pysty asianmukaisesti perustelemaan, ettei se ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista.
40. Tehokkuuskannustimet voivat olla erityyppisiä kunkin tapauksen tai alan erityispiirteiden huomioon ottamiseksi. EFTA-valtiot voivat esimerkiksi määritellä etukäteen kiinteän korvaustason, jossa ennakoidaan ja otetaan huomioon tehokkuusedut, joita yrityksen voidaan odottaa saavan toimeksiannon aikana.

⁽¹⁾ Pääoman tuottoaste määritetään tässä sisäisenä korkokantana (IRR), jonka yritys saa sijoittamastaan pääomasta hankkeen koko keston aikana, toisin sanoen sopimuksen kassavirroista saatava sisäinen korkokanta.

⁽²⁾ Oman pääoman tuottoaste (ROE) määritetään liikelukoksen (EBIT) ja oman pääoman välisenä suhteena kyseisenä vuonna. Keskimääräinen vuotuinen tuottoaste olisi laskettava toimeksiannon keston aikana soveltamalla diskonttaustekijänä joko yrityksen pääomakustannuksia tai korkoa, jonka valvontaviranomainen on vahvistanut viite- ja diskonttokoroista annettuja valvontaviranomaisen suuntaviivoja koskevan luvun (EUVL L 105, 21.4.2011, s. 32, ja ETA-täydennysosa N:o 23, 21.4.2011, s. 1, julkaistu valvontaviranomaisen sivuilla osoitteessa <http://www.eftasurv.int/state-aid/rates/>) mukaisesti, riippuen siitä, kumpi on sopivampi.

⁽³⁾ Swap-korko on pitemmän maturiteetin vastine pankkien väliselle antolainauskorolle (IBOR). Sitä käytetään rahoitusmarkkinoilla vertailukorkona määritettäessä rahoituskorkoa.

⁽⁴⁾ Suuruudeltaan 100 peruspisteen preemion tarkoituksena on muun muassa korvata maksuvalmiusriski, joka liittyy siihen, että yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun tuottaja, joka sijoittaa pääomaa yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvää palvelua koskevaan sopimukseen, sitoo pääoman toimeksiannon ajaksi eikä pysty myymään osuuttaan yhtä nopeasti ja yhtä pienin kustannuksin kuin sellaista omaisuuserää, jonka omistuspohja on hajaantunut ja johon ei liity maksuvalmiusriskejä.

⁽⁵⁾ Esimerkiksi vertaamalla tuottoa yrityksen kyseisestä toiminnasta aiheutuvaan painotettuun keskimääräiseen pääomakustannukseen (WACC) tai vertaamalla sitä alan keskimääräiseen pääoman tuottoon viime vuosina ottaen huomioon se, voidaanko historiallisia tietoja käyttää tulevaisuutta koskevilla ennusteilla.

41. Vaihtoehtoisesti EFTA-valtiot voivat määrittää toimeksiannossa tuotannollisia tehokkuustavoitteita, joiden yhteydessä korvauksen taso riippuu siitä, missä määrin tavoitteet on saavutettu. Jos yritys ei saavuta tavoitteita, korvausta olisi pienennettävä toimeksiannossa määritellyn laskentamenetelmän mukaisesti. Jos yritys sitä vastoin ylittää tavoitteet, korvausta olisi nostettava toimeksiannossa määritetyn menetelmän mukaisesti. Tuotannollisiin tehokkuusetuihin liittyvät palkinnot on asetettava sellaiselle tasolle, että kyseiset edut on mahdollista jakaa tasapainoisesti yrityksen ja EFTA-valtion ja/tai käyttäjien kesken.

42. Kaikkien menetelmien, joilla kannustetaan parantamaan tehokkuutta, on perustuttava objektiivisiin ja mitattavissa oleviin arviointiperusteisiin, jotka on määritetty toimeksiannossa, ja yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen tuottajasta riippumattoman yksikön on arvioitava menetelmiä jälkikäteen läpinäkyvällä tavalla.

43. Tehokkuusedut olisi saavutettava heikentämättä tuotetun palvelun laatua ja niiden olisi täytettävä ETA:n lainsäädännön vaatimukset.

Sellaisiin yrityksiin sovellettavat määräykset, joilla on yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun lisäksi myös muita toimintoja tai jotka tuottavat useita yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja

44. Jos yritys harjoittaa yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen tuottamisen lisäksi muuta toimintaa, sisäisessä kirjanpidossa on eriteltävä yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen ja muiden palvelujen tuottamisesta syntyneet menot ja tulot 31 kohdassa vahvistettujen periaatteiden mukaisesti. Silloin kun yritys on vastuussa useiden yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen tuottamisesta joko sen vuoksi, että palveluilla on eri toimeksiantaja tai että palvelujen luonne on erilainen, yrityksen sisäisellä kirjanpidolla on voitava varmistaa, onko näiden eri palvelujen yhteydessä maksettu liiallisia korvauksia.

45. Jos yrityksellä on erityis- tai yksinoikeuksia, jotka liittyvät muuhun toimintaan kuin siihen yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvään palveluun, jota varten tukea myönnetään, ja joista saadaan kohtuullista voittoa suurempi voitto, tai se hyötyy muista valtion myöntämistä eduista, nämä on otettava huomioon riippumatta siitä, miten ne luokitellaan sovellettaessa ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohtaa, ja lisättävä yrityksen tuloihin. Sellaisista toiminnoista, joihin yrityksellä on erityis- tai yksinoikeuksia, saatavaa kohtuullista voittoa on arvioitava ennakkoivasti ottaen huomioon kyseiselle yritykselle aiheutuva riski tai riskin puuttuminen. Arvioinnissa on lisäksi otettava huomioon tehokkuuskannustimet, jotka EFTA-valtio on ottanut käyttöön kyseisten palvelujen tarjonnan suhteen.

46. EFTA-valtio voi päättää, että yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun ulkopuolisista muista toiminnoista, erityisesti niistä toiminnoista, joissa käytetään yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun tuottamisessa välttämätöntä infrastruktuuria, saatavat voitot on osoitettava kokonaan tai osittain yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun rahoittamiseen.

Liialliset korvaukset

47. Liialliseksi korvaukseksi olisi katsottava kaikki yrityksen saamat korvaukset, jotka ylittävät 21 kohdassa määritellyn tukimäärän sopimuksen koko voimassaoloaikana. Kuten 39–42 kohdassa todetaan, yritys voi toimeksiannon määräysten mukaisesti pitää itsellään kohtuullisena lisävoittona ylijäämän, joka on seurausta odottamattoman suurista tehokkuuseduista ⁽¹⁾.

48. Koska liialliset korvaukset eivät ole välttämättömiä yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun tuottamiseksi, ne ovat sisämarkkinoille soveltumatonta valtiontukea.

49. EFTA-valtioiden on varmistettava, että yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen tuottamisesta myönnettävä korvaus täyttää näissä puitteissa vahvistetut vaatimukset ja erityisesti, että yritysten saama korvaus ei ylitä määrää, joka on määritetty tässä jaksossa vahvistettujen vaatimusten mukaisesti. Niiden on esitettävä siitä todisteet valvontaviranomaisen pyynnöstä. Niiden on tehtävä säännöllisiä tarkastuksia tai huolehdittava siitä, että tarkastuksia tehdään toimeksiannon keston päätyttyä ja joka tapauksessa enintään kolmen vuoden välein. Jos on kyse tuesta, joka on myönnetty muutoin kuin julkaistun julkisen hankintamenettelyn avulla ⁽²⁾, tarkastuksia olisi tavallisesti tehtävä vähintään joka toinen vuosi.

⁽¹⁾ Vastaavasti yrityksen olisi osittain katettava alijäämä, joka on seurausta odotettua pienemmistä tehokkuuseduista, jos toimeksiannossa määrätään niin.

⁽²⁾ Kuten tuki, joka myönnetään sisäisille sopimuksille, käyttöoikeussopimuksille ilman kilpailumenettelyä tai julkisen hankintamenettelyn puitteissa ilman ennakkojulkaisua.

50. Kun EFTA-valtio on ennakolta määrittänyt kiinteän korvaustason, jossa otetaan riittävällä tavalla etukäteen huomioon tehokkuusedut, joita julkisen palvelun tarjoajan voidaan odottaa saavan toimeksiannon keston aikana, kustannusten ja tuottojen täsmällisen kohdentamisen ja tässä jaksossa kuvattujen kohtuullisten odotusten perusteella, liiallisten korvausten tarkistuksessa tarkistetaan periaatteessa ainoastaan, että se voittotaso, johon palveluntarjoaja on oikeutettu toimeksiannon perusteella, on todella kohtuullinen ennakolta tarkasteltuna.

2.9. *Lisävaatimukset, jotka saattavat olla tarpeen sen varmistamiseksi, ettei kaupan kehitykseen vaikuteta tavalla, joka on ristiriidassa ETA:n etujen kanssa*

51. Tämän tiedonannon 2.1–2.8 jaksossa vahvistetut vaatimukset riittävät yleensä varmistamaan, että tuki ei vääristä kilpailua tavalla, joka on ristiriidassa ETA:n etujen kanssa.

52. On kuitenkin mahdollista, että joissakin poikkeustapauksissa sisämarkkinoilla esiintyviä vakavia kilpailun vääristymiä ei poisteta ja tuki voisi vaikuttaa kaupan tavalla, joka on ristiriidassa ETA:n etujen kanssa.

53. Tällaisissa tapauksissa valvontaviranomainen tarkastelee, voitaisiinko kilpailun vääristymistä pienentää asettamalla ehtoja tai vaatimalla EFTA-valtiolta sitoumuksia.

54. ETA-sopimuksen etujen vastaista vakavaa kilpailun vääristymistä odotetaan esiintyvän vain poikkeuksellisissa tilanteissa. Valvontaviranomainen tarkastelee kilpailun vääristymistä ainoastaan silloin kun tuella on merkittäviä haitallisia vaikutuksia muihin ETA-valtioihin ja ETA:n toimintaan, esimerkiksi siitä syystä, että tärkeillä toimialoilla toimivat yritykset eivät pysty toimimaan sellaisessa mittakaavassa, jota tehokas toiminta edellyttää.

55. Tällaista kilpailun vääristymistä voi esiintyä esimerkiksi silloin kun toimeksiannon pituutta ei voida perustella objektiivisilla kriteereillä (kuten tarve kuolettaa kiinteä käyttöomaisuus, joka ei ole siirrettävissä) tai siinä yhdistetään useita tehtäviä (joista tavallisesti annetaan erilliset toimeksiannot ilman sosiaalisen hyödyn pienentymistä ja palvelun tuottamisen tehokkuuteen liittyviä lisäkustannuksia). Tällaisessa tapauksessa valvontaviranomainen arvioi, olisiko sama julkinen palvelu mahdollista tuottaa myös kilpailua vähemmän vääristävällä tavalla, esimerkiksi toimeksiannolla, jonka kesto tai laajuus on rajoitetumpi, tai erillisillä toimeksiannoilla.

56. Tarkempaa arviointia edellyttävä tilanne voi syntyä myös silloin kun EFTA-valtio antaa ilman kilpailumenetelyä julkisen palvelun tarjoajalle tehtäväksi yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun tuottamisen varaamattomilla markkinoilla, joilla jo tuotetaan hyvin samankaltaisia palveluja tai niitä odotetaan tuotettavan lähitulevaisuudessa ilman yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvää palvelua. Tällaiset kielteiset vaikutukset kaupan kehitykseen voivat olla selvempiä, kun yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvää palvelua on tarkoitus tarjota hintaan, joka on alhaisempi kuin todellisten tai mahdollisten palveluntarjoajien kustannukset, jolloin seurauksena on markkinoiden sulkeminen. Vaikka valvontaviranomainen kunnioittaa täysin EFTA-valtion laajaa harkintavaltaa määritellä yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvä palvelu, se voi tästä syystä vaatia muutoksia esimerkiksi tuen jakamiseen, jos se voi kohtuudella osoittaa, että sama yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvä palvelu olisi mahdollista tuottaa sellaisilla hinnoilla, jotka ovat käyttäjien kannalta samankaltaiset, vähemmän kilpailua vääristävällä tavalla ja alhaisemmilla kustannuksilla valtiolle.

57. Perusteet tarkempaan arviointiin ovat olemassa myös silloin kun palveluvelvoitteen osoittaminen on yhteydessä erityis- tai yksioikeuksiin, jotka rajoittavat vakavasti kilpailua sisämarkkinoilla ETA-sopimuksen etujen vastaisella tavalla. Vaikka tällaisia tapauksia käsitellään pääasiassa ETA-sopimuksen 59 artiklan 1 kohdan nojalla, valtiontukea ei voida katsoa sisämarkkinoille soveltuvaksi, jos yksinoikeus antaa etuja, joita ei ole mahdollista arvioida, määrittää tai ymmärtää asianmukaisesti 2.8 jaksossa kuvatuilla menetelmillä yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien nettokustannusten laskemiseksi.

58. Valvontaviranomainen kiinnittää huomiota myös tilanteisiin, joissa yritys voi tuen ansiosta rahoittaa sellaisen infrastruktuurin luomisen tai käytön, jota ei ole helppo luoda uudelleen, ja sulkea ne markkinat, joilla yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvää palvelua tarjotaan, tai niihin liittyvät merkitykselliset markkinat. Tällaisessa tilanteessa voi olla tarkoituksenmukaista vaatia, että kilpailijoille annetaan oikeudenmukainen ja syrjimätön pääsy kyseiseen infrastruktuuriin asianmukaisin ehdoin.

59. Jos kilpailu vääristyy toimeksiannon seurauksena ja vaikeuttaa sisämarkkinoiden asianmukaisen toiminnan turvaamiseen tähtäävän ETA:n lainsäädännön tehokasta täytäntöönpanoa tai soveltamista, valvontaviranomainen tarkastelee, voitaisiinko julkinen palvelu tuottaa vähemmän vääristävällä tavalla, esimerkiksi panemalla alakohmainen ETA:n lainsäädäntö täytäntöön täysimääräisesti.

2.10. Avoimuus

60. Jokaisesta yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvästä palvelusta maksettavasta korvauksesta, joka kuuluu näiden puitteiden soveltamisalaan, kyseisen EFTA-valtion on julkaistava seuraavat tiedot internetissä tai muulla asianmukaisella tavalla:

a) 14 kohdassa tarkoitettujen julkisen kuulemisen tulokset tai muut asianmukaiset välineet;

b) julkisen palvelun velvoitteiden sisältö ja kesto;

c) asianomainen yritys ja tarvittaessa alue;

d) yritykselle vuosittain myönnettävän tuen määrä.

2.11. Päätöksen 2012/21/EU 2 artiklan 1 kohdassa säädetyt edellytykset täyttävä tuki

61. Edellä 14, 19, 20, 24, 39, 51–59 kohdassa ja 60 kohdan a alakohdassa esitettyjä periaatteita ei sovelleta tukeen, joka täyttää päätöksen 2012/21/EU 2 artiklan 1 kohdassa vahvistetut edellytykset.

3. Raportointi ja arviointi

62. EFTA-valtioiden on esitettävä valvontaviranomaiselle näiden puitteiden noudattamista koskeva kertomus joka toinen vuosi. Kertomuksissa on esitettävä katsaus puitteiden soveltamiseen palveluntarjoajien eri toimialojen osalta, mukaan lukien

a) kuvaus näissä puitteissa vahvistettujen periaatteiden soveltamisesta sen soveltamisalaan kuuluvien palveluihin, mukaan luettuina sisäiset toiminnot;

b) näiden puitteiden soveltamisalaan kuuluville yrityksille myönnetyn tuen kokonaismäärä ja sen jakautuminen tuensaajien toimialoille;

c) selvitys siitä, onko näissä puitteissa vahvistettujen periaatteiden soveltaminen johtanut tietyn palvelutyypin osalta vaikeuksiin tai kolmansien osapuolten kanteluihin; ja

d) muut valvontaviranomaisen mahdollisesti edellyttämät näissä puitteissa vahvistettujen periaatteiden soveltamista koskevat tiedot, jotka on täsmennettävä hyvissä ajoin ennen kertomuksen toimittamisen määräaika.

Ensimmäinen ilmoitus on tehtävä viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2014.

63. Lisäksi EFTA-valtioiden on valvonta- ja tuomioistuinsovimuksen pöytäkirjassa 3 olevassa II osassa säädettyjen vaatimusten ja valvonta- ja tuomioistuinsovimuksen pöytäkirjassa 3 olevan II osan 27 artiklassa tarkoitettuihin täytäntöönpanosäännöksistä 14 päivänä heinäkuuta 2004 tehdyn valvontaviranomaisen päätöksen N:o 195/04/KOL⁽¹⁾ mukaisesti toimitettava valvontaviranomaiselle vuosittain kertomus tuesta, jota on myönnetty valvontaviranomaisen näiden puitteiden perusteella antaman päätöksen johdosta.

64. Kertomukset julkaistaan valvontaviranomaisen internetsivuilla.

65. Valvontaviranomainen aikoo tarkastella näitä puitteita uudelleen 31 päivään tammikuuta 2017 mennessä.

4. Valvontaviranomaisen päätöksiin liittyvät ehdot ja velvoitteet

66. Valvonta- ja tuomioistuinsovimuksen pöytäkirjassa 3 olevan II osan 7 artiklan 4 kohdan mukaan valvontaviranomainen voi asettaa myönteiselle päätökselle ehtoja, joiden täytyessä se voi katsoa tuen soveltuvan sisämarkkinoille, sekä velvoitteita, joiden avulla se voi valvoa päätöksen noudattamista. Yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen alalla ehdot ja velvoitteet voivat olla tarpeen erityisesti sen varmistamiseksi, että kyseisille yrityksille myönnetty tuki ei johda kohtuuttomiin kilpailun ja kaupan vääristymiin sisämarkkinoilla. Tässä yhteydessä voi olla tarpeen asettaa määräaikauskertomuksen laatimista koskeva velvoite tai muita velvoitteita kutakin yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvää palvelua koskevan erityistilanteen mukaan.

5. Soveltaminen

67. Valvontaviranomainen soveltaa näitä puitteita 31 päivästä tammikuuta 2012.

68. Valvontaviranomainen soveltaa näissä puitteissa vahvistettuja periaatteita kaikkiin sille ilmoitettuihin tukihankkeisiin, ja se tekee päätöksen niistä kyseisten periaatteiden mukaisesti, vaikka hankkeista olisi ilmoitettu jo ennen 31 päivää tammikuuta 2012.

69. Valvontaviranomainen soveltaa näissä puitteissa vahvistettuja periaatteita sääntöjenvastaiseen tukeen, josta se tekee päätöksen 31 päivän tammikuuta 2012 jälkeen, vaikka tuki olisi myönnetty jo ennen kyseistä päivämäärää. Kun tuki on myönnetty ennen 31 päivää tammikuuta 2012, tämän tiedonannon 14, 19, 20, 24, 39 ja 60 kohdassa vahvistettuja periaatteita ei kuitenkaan sovelleta.

6. Aiheelliset toimenpiteet

70. Valvontaviranomainen ehdottaa valvonta- ja tuomioistuinsovimuksen pöytäkirjassa 3 olevan I osan 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna aiheellisina toimenpiteinä, että EFTA-valtiot julkaisevat luettelon nykyisistä julkisesta palvelusta maksettavaa korvausta koskevista tukiohjelmista, jotka on saatettava näiden puitteiden mukaisiksi, 31 päivään tammikuuta 2013 mennessä, ja että ne saattavat kyseiset tukiohjelmat näiden puitteiden mukaisiksi 31 päivään tammikuuta 2014 mennessä.

71. EFTA-valtioiden olisi toimitettava valvontaviranomaiselle vahvistus ehdotettujen aiheellisten toimenpiteiden hyväksymisestä 29 päivään helmikuuta 2012 mennessä. Jos valvontaviranomainen ei saa vahvistusta, se katsoo, ettei kyseinen EFTA-valtio hyväksy ehdotettuja toimenpiteitä.

⁽¹⁾ Sellaisena kuin se on muutettuna. Konsolidoitu toisinto on valvontaviranomaisen sivuilla osoitteessa <http://www.eftasurv.int/media/decisions/195-04-COL.pdf>